

Satu Kojo

Monialaisen yhteistoiminnan tuotannon kehittäminen Taideyliopistossa

Tapaustutkimus Liikutus-projektista

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kulttuurituottaja AMK
Kulttuurituottajan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
20.3.2013

Tekijä(t)	Satu Kojo
Otsikko	Monialaisen yhteistoiminnan tuotannon kehittäminen Taideyliopistossa
Sivumäärä	42 sivua
	20.3.2013
Tutkinto	Kulttuurituottaja AMK
Koulutusohjelma	Kulttuurituottajan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	-
Ohjaaja(t)	Lehtori Laura-Maija Hero
<p>Opinnäytetyö kartoittaa monialaisen yhteistoiminnan tuotannon kehittämistä Taideyliopistossa tuottajan näkökulmasta. Sen tavoitteena on esittää kehitysehdotuksia monialaisten tuotantojen käytäntöihin sekä arvioida sisältöpilottina toimineen Liikutus-projektin onnistuminen. Opinnäytetyön tilaaja oli Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Tapaustutkimuksessa selvitetään projektin onnistumista tuottajan havaintojen, työryhmän kokemusten perusteella sekä monialaisen toiminnan onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä benchmarkkaamalla muita monialaisia toimijoita.</p> <p>Työn teoreettisena viitekehyksenä ovat Medici-ilmiö ja välimaastoissa tapahtuvat oivallukset sekä taideintegraation vaikutus koulutuksessa. Näillä näkökulmilla pyritään selvittämään, miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan. Aineistona selvityksessä on käytetty benchmarking-teemahaastatteluita, havainnointia sekä projektiin osallistuneiden kokemuksesheitä.</p> <p>Työn tuloksena laadittiin benchmarking-haastatteluista ja havainnoinnista taulukot, joista ilmenee monialaiseen yhteistoimintaan vaikuttavia tekijöitä. Näiden tulosten valossa listattiin monialaisen yhteistoiminnan mahdollistamiseen vaikuttavat päätekijät, joita olivat ihmisten yhteen saattaminen ja kohtaamisen mahdollistaminen, riittävä aika, oikeanlaiset tilat ja riittävästi rahaa sekä monialaisen ammattilaisen tehtävä taiteellisena johtajana.</p>	
Avainsanat	Taideintegraatio, alojen törmäminen, monialaisuus

Author(s)	Satu Kojo	
Title	Developing Multi-Disciplinary Co-Operation at the University of the Arts	
	42 pages	
Number of Pages	20 Mar 2013	
Degree	Bachelor of Arts	
Degree Programme	Cultural Management	
Specialisation option		
Instructor(s)	Laura-Maija Hero, Senior Lecturer	
<p>The thesis explores the development of multi-sectoral activities at the University of the Arts Helsinki from the producer's perspective. Its aim is to present the proposals for developing artistic productions, practices and also assess the pilot project Liikutus with respect to its success. The present thesis was commissioned by Sibelius Academy. The case study examines the success of the project on the basis of the producer's findings, the group work experience as well as the factors affecting the success gained via multi sectoral activities by benchmarking other multisectoral actors.</p> <p>The theoretical framework consisted of the following aspects: the Medici Effect; ideas e created in intersections and finally the effects of art integration in education. These perspectives aim at to clarifying how the multi-disciplinary co-operation is enabled. The data used in the study are benchmarking interviews, observation and the experience essays of the participants of the project.</p> <p>As the results of the benchmarking interviews and observations, tables were drawn depicting intersectoral collaboration factors. In the light of these results, the main factors enabling the multi-disciplinary co-operation were to bring the right kinds of people together, provide sufficient time for the meeting, right facilities and enough money. In addition, also a professional in the multi-disciplinary arts in the role of Artistic Director was among the crucial factors.</p>		
Keywords	Art Integration, Intersections, Multi-diciplinary	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Monitaiteellisen yhteistyön mahdollistaminen taiteilijakoulutuksessa	2
2.1	Taideyliopisto monitaiteellisuuden mahdollistajana	3
2.2	Taidealojen törmäyttäminen uutena mahdollisuutena	6
2.3	Taideintegraatio	8
2.4	Monialaisten projektien tuottaminen ja fasilitointi	10
3	Liikutus Taideyliopiston monialaisena pilottiprojektina	11
4	Tavoitteena monialaisen toiminnan tuotannon kehittäminen	14
5	Tapaustutkimuksen prosessi	15
5.1	Benchmarking teemahaastatteluina	18
5.2	Havainnointi	19
5.3	Reflektointiesseiden dokumenttianalyysi	20
5.4	Yleisökysely	22
6	Muiden monialaisten projektien benchmarking-haastattelujen tulokset	22
6.1	Miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan Aalto-yliopistossa	22
6.2	Miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan Tero Saarinen Companyssa	24
6.3	Miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan Metropolia Ammattikorkeakoulussa	25
6.4	Yhteenveto muista monialaisista toimijoista	27
7	Osallistuvan havainnoinnin ja yleisökyselyn tulokset	28
8	Liikutus-projektiin osallistuneiden esseiden dokumenttianalyysin tulokset	33
8.1	Osallistujien odotukset ja motivaatio	33
8.2	Monitaiteellisen toiminnan vaikutukset ammatti-identiteettiin	34
8.3	Monialaisen projektin tuotannon erityispiirteet ja onnistuminen	35
8.4	Monitaiteellisen toiminnan pedagogiset erityispiirteet ja onnistuminen	37
9	Pohdinta	38
	Lähteet	43

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on tapaustutkimus, jonka tavoitteena on kartoittaa monialaisen yhteistyön mahdollisuuksia vuoden 2013 alussa toimintansa aloittaneessa Taideyliopistossa. Käytän esimerkkitapaukseni monitaiteellista Liikutus-projektia, jonka tuottajana olen toiminut helmikuusta 2012 alkaen.

Liikutus-työryhmälleni myönnettiin rahoitus (20 000€) Taideyliopiston sisältöpilottihankkeen tuottamiseen, jonka puitteissa olemme toteuttaneet monitaiteellisen workshop-sarjan ja esityksen. Hankkeen workshopit oli suunnattu Sibelius-Akatemian, Teatteri-korkeakoulun ja Kuvataideakatemian opettajille ja opiskelijoille. Selvitän kulttuurituottajan roolia osana monitaiteellisten opintokokonaisuuksien toteutusta. Liikutus-projektilla on monitaiteellisuuteen liittyviä haasteita sekä sujuvaan monialaiseen opiskeluun liittyviä tavoitteita, joiden selvittämisen avulla esitän kehittämissuhteita tuottajan työtä helpottamaan.

Kiinnostuin tutkimuksen aiheesta työskennellessäni asian parissa käytännön tasolla. Toimin projektin tuottajana vastaten työpajojen ja esityksen koordinoinnista sekä olin mukana työpajoissa aktiivisen havainnoijan roolissa. Tein opintojeni työharjoitteluni Sibelius-Akatemialla konserttituottajana talvella 2011–2012. Harjoittelujaksoni oli pääosin itsenäistä työskentelyä, ja sain sen aikana käsityksen siitä, miten suuri rooli tuottajalla on Sibelius-Akatemian konserttituotannoissa. Tuottajan rooli vaihtelee eri akatemioiden välillä. Minua kiinnostaa selvittää erityisesti sitä, miten akatemioiden yhdistyminen vaikuttaa tapahtumien järjestämiseen ja minkälaista erityisosaamista monialaisten projektien tuottaminen vaatii. Toisaalta kartoitan myös Taideyliopiston uusia haasteita eri kulttuurien kohtaamisessa ja sitä miten tuottajan työtä voisi kehittää osana monitaiteellisia projekteja.

Samanaikaisesti opinnäytetyöni kirjallisen vaiheen kanssa syksyllä 2012 tein toisen kulttuurituottajan työharjoitteluni Tero Saarinen Companyssa. Saarisen työskentelyssä ja valmiissa teoksissa monialainen ammattitaito näkyy kokonaistaideteosmaisina elämyksinä, ja niissä monialaisuus on viety pitkälle. Tero Saarinen Companyn toiminta on voimakkaasti kansainvälisille markkinoille suuntautunutta, hyvin tuotteistettua sekä taiteen syvintä olemusta kunnioittavaa. Saarisen teoksissa monitaiteellisuus parantaa teosten taiteellista tasoa ja elämyksellisyyttä. Koen, että tämänkaltaisen työskentely

voisi hyvin olla tavoite Taideyliopiston monialaiselle toiminnalle. Kiinnostava näkökulma jatkotutkimuksiin voisikin olla Taideyliopiston monitaiteellisten projektien kansainvälisen kiinnostavuuden lisääminen.

Taideyliopisto on tämän opinnäytteen kirjoitushetkellä toiminut vasta pari kuukautta. Aihe on siis erittäin ajankohtainen. Työni tarkoitus on selvittää tuottajan työn monimuotoisuutta, haasteita ja mahdollisuuksia Taideyliopistossa. Koen aiheen tärkeäksi, koska toivon tulevaisuudessa saavani työskennellä Taideyliopiston tuottajana ja uskon, että akatemioiden yhdistyminen ja monialaiset yhteistyöprojektit lisäävät tuottajan erityisammattiosaamisen tarvetta.

Niin taiteilijakoulutuksessa kuin muissakin kulttuurialan koulutuksissa kurssimuotoon muutettu projektimuotoinen opetus on käsitykseni mukaan melko yleistä. Tässä työssä tarkastellaan monitaiteellista projektia osana taiteilijakoulutusta, ja siitä syystä käytän projekti-termiä myös koulutukseen liittyvissä kappaleissa. Kohtasin kartoituksessani melkoisen käsiteviidakon liittyen monialaisuuteen, monitaiteellisuuteen, taiteidenvälisyyteen ja taideintegraatioon. Päätin käyttää termiä monitaiteellisuus puhuttaessa eri taiteenaloja yhdistävästä projektista taiteellisen sisällön näkökulmasta ja termiä monialaisuus silloin kun sisältöä luodaan yhteistyössä taideaineiden ulkopuolisten tahojen kanssa. Tässä tapauksessa kulttuurituottaja on siis myös taidealojen ulkopuolinen toimija.

Opinnäytetyöni kirjallinen prosessi ja aineiston kerääminen ovat alkaneet syksyllä 2012. Luvussa kolme sivulla 16 havainnoin opinnäytetyöni prosessin aikataulua ja aineiston keräämisen vaiheita. Luvuissa 6–9 esitän kartoitukseni tulokset ja pohdinnan.

2 Monitaiteellisen yhteistyön mahdollistaminen taiteilijakoulutuksessa

Tässä luvussa tarkastelen kulttuurialaa ja taiteilijakoulutusta kulttuuripoliittisten päätösten ja tavoitteiden näkökulmasta. Kulttuuripoliittisilla päätöksillä haetaan muun muassa kehitystä taiteilijakoulukseen, sen työelämän vastaavuutta sekä yleistä kulttuurin arvostusta osana hyvinvointia ja elämän laadun parantamista. Opetusministeriön mukaan (2009, 16) kulttuurin ja kulttuuripolitiikan toiminta-alue monipuolistuu (Opetusministeriö 2009), mikä tarkoittaa käytännössä moninaisuuden lisääntymistä, uusien yhteistyökuvioiden syntymistä ja ihmisten lisääntyvää liikkumista, kokemusten ja tietotaidon vaih-

tamista sekä alojen ja alueiden raja-aitojen madaltumista. Tämä tuo taiteilijakoulutukseen uusia haasteita ja mahdollisuuksia, joita avaan seuraavassa alaluvussa enemmän.

Yhtenä haasteena opetusministeriö näkee strategiassaan (2009) toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamisen. Tämän strategian tavoitetilan mukaan taiteen ja kulttuurin rahoitusperusta on vahva ja taiteen tukimuodot ulottuvat joustavina poikkitaiteelliseen sekä tieteen ja taiteen yhteistyöhön. (Opetusministeriö 2009, 24.) Lisäksi taidelaitosten kehittämistoiminta tulee olla aktiivista, mihin liittyy esimerkiksi uuden Taideyliopiston perustaminen vuoden 2013 alussa. Tähän strategiaan pyrkii vastaamaan Taideyliopiston selvitystyöryhmä, joka on laatinut uudelle Taideyliopistolle esimerkiksi taiteiden laadun parantamiseen, kansainvälisyyden lisäämiseen ja opintopolkujen laajentamiseen ja monipuolistamiseen liittyviä tavoitteita. Taideopetuksen on kehityttävä ajan mukana vastatakseen työvoiman tarpeeseen ja taiteilijoiden työllistymiseksi on kehitettävä monialaisia toimintatapoja.

Kulttuurikentän muutokset heijastuvat myös taiteen koulutuksen toimintaympäristöön. Muuttuva maailma luo jatkuvasti uusia haasteita teknologian kehitykseen, globalisaatioon, ikääntyvien sukupolvien eläköitymiseen ja kulttuurien sekoittumiseen liittyen. Olen rajannut työni kulttuurialalla taidekentän toimintaympäristöön ja tarkastelen aiheita monialaisuuden, ihmisten kohtaamisen, välimaastojen sekä innovaatioiden viitekehystä. Olen tarkastellut myös Taideyliopiston perustamiseen johtanutta selvitystyötä ja raportteja, joiden avulla on pyritty punnitsemaan Taideyliopiston hyötyjä, heikkouksia, uhkia, mahdollisuuksia ja tavoitteita, joten kulttuurikenttää yleisellä tasolla sivutaan myös.

2.1 Taideyliopisto monitaiteellisuuden mahdollistajana

Vuoden 2013 alussa toimintansa aloittanut Taideyliopisto yhdistää Sibelius-Akatemian, Teatterikorkeakoulun ja Kuvataideakatemian yhdeksi vapaan taiteen yliopistoksi parantaakseen taiteen, tutkimuksen ja koulutuksen tasoa ja opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia.

Taideyliopiston perustehtävä on antaa taiteen ylintä opetusta, harjoittaa tutkimusta sekä taiteellista toimintaa. Taideyliopisto vaalii taiteen ja tutkimuksen vapautta ja perinteitä sekä haastaa olemassa olevia ajattelu- ja toimintatapoja ja instituutioita. Taideyliopisto edistää yksilön ja yhteisöjen havainto- ja kuvittelukykyä, taito-

ja ja hyvinvointia. (Sibelius-Akatemia, Teatterikorkeakoulu, Kuvataideakatemia 2012.)

Taideyliopiston selvitystyöryhmän mukaan Suomessa on tavoitteena kehittää koulutus- ja tutkimusjärjestelmää siten, että kulttuuri, luovuus ja sivistys vahvistuvat. Taideyliopisto on perustettu koulutusta, taiteellista toimintaa, tutkimusta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta vahvistamaan. Taideyliopistojen tärkein kehittämistarve on korkeamman kansainvälisen laadun tavoittelu koulutuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan saralla ja lisätä näin Taideyliopistojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja kansainvälistä kilpailukykyä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 28.)

Valtioneuvoston selonteossa ja Kulttuuripolitiikan 2020 strategiassa on tunnistettu useita kulttuurin toimintaympäristöä koskevia muutostekijöitä. Luovuuden ja kulttuurin yhteiskunnallisen merkityksen odotetaan kasvavan. Tämä johtuu erityisesti elämäntavoista, yhteiskunnan vaurastumisesta ja lisääntyneestä vapaaajasta. Kulttuuripalvelut ja muut immateriaaliset palvelut voivat tulevaisuudessa kiinnostaa kuluttajia entistä enemmän. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 10.)

Eri taiteenaloja yhdistäviä yliopistoja on Rauvolan (2010) mukaan kansainvälisellä tasolla useita. Usein musiikin ja esittävien taiteiden aloja, mutta myös kuvataiteen ja designin aloja on yhdistetty. Kokemusten mukaan monialainen yhteistyö on vilkkainta ja luontevinta jatko-opiskelijoilla ja se tapahtuu usein yksilöiden omasta aloitteesta. Tämän kaltainen yhteistyö on hyödyllistä käytännönläheisten, monipuolisten ja haastavien harjoitusmahdollisuuksien ja tutkimuslähtökohtien vuoksi. Hyvänä puolena on nähty myös suuren yksikön tuomat mahdollisuuden opintotarjooman laajentamiselle, hallinnollinen tehokkuus. Haasteita on sitä vastoin koettu aidosti merkityksellisten yhteistyökohteiden löytämisessä, henkilöstön kannustamisessa yhteistyöhön sekä yhteisen aikataulutuksen löytämisessä. Rauvolan mukaan ryhmätyöskentely ja taiteiden välinen yhteistyö edellyttävät tekijöiltään laaja-alaista ymmärrystä ja hyviä vuorovaikutustaitoja. (Rauvola 2010, 11.) Rauvolan julkaisu noudattelee alla olevaa Taideyliopiston selvitystyöryhmän laatimaa swot-analyysitaulukkoa, jossa opintotarjooman laajentuminen ja hallinnollinen tehokkuus ovat myös mainittuina Taideyliopiston hyvinä puolina.

Vahvuudet:

Entistä parempi toiminnallinen ja taloudellinen riskinotto kyky

Yhteistyöalueiden asema vahvistunut

Opiskelijoilla enemmän valinnanmahdollisuuksia, omalle taiteenalalle syventymisen ohella mahdollisuudet yksilöllisiin osaamisyhdistelmiin ja opintopolkuihin

Nykyistä laajempi opintotarjonta yleisiä valmiuksia antavissa opinnoissa

Hallinnollisten palveluiden asiantuntemus ja toimintavarmuus kasvavat

Heikkoudet:

Uuden yliopiston perustaminen työlästä

Uutta osaamista tarvitaan runsaasti

Taideyliopisto olisi edelleen pieni yliopisto yliopistokentässä

Mahdollisuudet:

Koulutuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan laatua voidaan kohottaa rahoituspuolelta vahvistuessa

Taiteen aseman ja autonomian vahvistuminen yhteiskunnassa vapaisiin taiteisiin profiloituneen yliopiston kautta

Kansainvälistyminen vahvistuu kaikessa toiminnassa

Kansainvälisen edelläkävijän aseman vakiinnuttaminen taide- ja taiteilijälähtöisessä tutkimuksessa

Tutkijanuran kehittäminen yhdessä taidekentän kanssa, uusia työllistymismahdollisuuksia tutkijoille

Yhteisen keskustelun ja toiminnan kautta syntyy uutta ajattelua, taidetta ja mahdollisuuksia myös nykyisten taidelajien välille

Opiskelijoiden työelämävalmiudet parantuvat, mahdollisuudet kehittää itsensä työllistämisen osaamista taidealoille

Alueellinen vaikuttavuus vahvistuu, nykyistä paremmat edellytykset ulottaa mm. Esitys- ja näyttelytoimintaa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle

Kaksi- ja monikielisuuden vahvistuminen

Uhat:

Yhteisen tahtotilan puute voi estää kehittymisen ja mahdollisuuksien hyödyntämisen

Uudistusuupumus ja epävarmuus tulevasta heijastuvat korkeakoulu yhteisön toimintakykyyn

Nykyisen taidekoulutuksen traditiot katkeavat ja identiteetit häviävät

Nykyisten yliopistojen tunnetut brändit häviävät Taideyliopistossa

Byrokratian lisääntyminen

Kuvio 1. Taideyliopistonselvitystyöryhmän Swot- tarkastelu Taideyliopistosta (Taideyliopiston selvitystyöryhmän muistio 2011, 37.)

Taideyliopiston potentiaalisina vahvuuksina nähtiin taloudellisen toimintakyvyn vahvistuminen, jonka ansiosta sisällöllä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä. Samalla opintopolut voivat kasvaa ja monipuolistua, kun toimintaedellytykset paranevat. Heikkouksiksi määriteltiin byrokratian lisääntyminen ja sen työllistävät vaikutukset, koska uuden työvoiman rekrytointi ja koulutus lisää kustannuksia. Lisäksi Taideyliopisto on edelleen pieni yliopisto yliopistokentässä. Taideyliopistolle on löydetty useita mahdollisuuksia taiteellisen työn, opetuksen ja tutkimuksen laadun parantamiseen liittyen. Kansainvälisyyden ja monitaiteellisen yhteistyön lisääntyminen mahdollistavat uusien taideainei-

den ja opintokokonaisuuksien syntyminen sekä saattavat vahvistaa opiskelijoiden työllistymistä. Taideyliopiston uhkana nähdään yhteisen tahtotilan puuttuminen ja se, että mahdollisuuksista ei saada suurinta mahdollista hyötyä.

Seuraavassa alaluvussa tarkastelen monialaisuutta taidealojen törmäyttämisen ja välimaastojen näkökulmasta. Olen valinnut eri alojen kohtaamista käsittelevän viitekehyyksen, koska se tukee työtäni tarkastellessani käsitteiden yhdistämistä, uusien työskentelytapojen etsimistä ja sekä alojen, että ihmisten törmäämistä.

2.2 Taidealojen törmäyttäminen uutena mahdollisuutena

Johanssonin (2005) mukaan alojen törmäämisellä tarkoitetaan eri alojen edustajien kohtaamista ja toisaalta yksilön monipuolista osaamista ja käsitteiden yhdistelemistä alojen rajojen yli. Tärkein ero alan ja alojen välimaaston välillä on siinä, miten eri alojen käsitteitä yhdistetään niiden sisällä. Jos toimii jollain alalla, pystyy yhdistelemään lähinnä kyseisen alan käsitteitä ja tuottamaan määräsuntaisia ideoita, jotka kehittyvät tiettyyn suuntaan. Välimaastoissa voi sen sijaan yhdistellä useiden alojen käsitteitä ja tuottaa välimaastoideoita, jotka etenevät uusiin suuntiin. (Johansson 2005, 33.) Liikutusprojektissa käsitteitä yhdistettiin musiikin, kuvataiteen ja tanssin aloilta pohdittaessa improvisaatiota alojen yhteisenä työskentelymenetelmänä. Näin ollen projektiin osallistuneet saattoivat saada uusia ideoita muiden alojen työskentelytavoista ja käsitteistä.

Välimaastoideat edellyttävät työryhmältä avointa asennetta myös yhteistoiminnan suunnittelussa. Toisille saattaa olla haasteellista toimia ympäristössä, jossa tavoitteita ja valmiita tuloksia ei rajata tarkasti, tai johonkin suuntaan ei systemaattisesti pyritä. Tällöin vastuu ideoinnista jakautuu tasaisemmin ryhmän jäsenille ja toisaalta aktiivisimmat jäsenet saavat enemmän ideoitaan läpi. Tämänkaltaista työskentelytapaa toteutettiin Liikutus-projektin työpajoissa.

Medici-ilmion käsite on peräisin 1400-luvulla tapahtuneesta luovuusryöpystä, joka tunnetaan nykyisin nimellä renessanssi. Firenzeläinen pankkiirisuku Medicit ja muutamat muut suvut rahoittivat mitä moninaisimpien alojen taitureita, mistä johtuen Firenzeen kasaantui kuvanveistäjiä, runoilijoita, tiedemiehiä, arkkitehteja, maalareita ja filosofejia. Kun he tapasivat toisiaan ja oppivat toisiltaan eri alojen käsitteitä murtaen opinalojen ja kulttuurien välisiä raja-aitoja, he saivat aikaan uusiin ideoihin perustuvan maailman. (Johansson 2005, 19.) Eri taidealojen, taiteiden ja tieteiden yhdistämisestä on siis pal-

jon kokemuksia jo pitkältä ajalta. Tänä päivänä medici-ilmion voi saada aikaan kuka tahansa uuttera ja utelias ihminen, joka osaa yhdistää useiden eri alojen käsitteitä ja haluaa kehittää oman organisaationsa tai yhteisönsä toimintaa.

Uudet innovaatiot syntyvät Johanssonin (2005) mukaan luovasta ajattelusta ja kekseliäästä toteutuksesta. Innovaatio edellyttää siis luovuuden lisäksi sitä, että keksintö on uusi, arvokas ja että se on toteutettu. Sen on myös oltava keksijälleen, työryhmälle tai ulkopuolisille jollain tavalla arvokas. Arvokkuuden vaatimus voi täytyä monella tapaa; Uusi toimintatapa tai tuote voi olla jollain tavalla parempi kuin vanha, se voi tuottaa taloudellista hyötyä tai se voi lisätä mahdollisuuksia tai onnellisuutta. Yksilöt, tiimit tai organisaatiot löytävät välimaastoja yhdistelemällä eri alojen käsitteitä toisiinsa, jolloin hyvinkin erilaisilla ideoilla on mahdollisuus törmätä ja saada toisistaan virikkeitä. (Johansson 2005, 32.)

Välimaastoissa on parhaat mahdollisuudet löytää merkittäviä ideayhdistelmiä, koska ideoiden määrä on suurempi. Ideoita voi yhdistää määräsuuntaisesti tai välimaastoissa. Määräsuuntaisten innovaatiot ovat ennalta määriteltäviä ja tämän kaltaisilla ideoilla on suunta. Määräsuuntaisten innovaatioiden tehtävä on usein parantaa tai tehostaa tuotetta tai palvelua järkeistämällä ja hiomalla olemassa olevia prosesseja. Tällöin hyödyt ovat kohtuullisen hyvin ennakoitavissa ja tuloksia voidaan saavuttaa melko nopeasti. Välimaastoinnovaatiot eivät vaadi niin paljon asiantuntemusta, kuin määräsuuntaiset innovaatiot, joten niiden toteuttajat voivat olla ihmisiä, joista sitä vähiten odottaisi. Välimaastoideat ovat sen sijaan usein yllättäviä ja kiehtovia ja ne voivat edistää toimintaa suurin ja radikaalein harppauksin. Välimaastoideat avaavat uusia aloja ja ne antavat synnyttäjilleen oman tilan ja voivat saattaa heidät johtavaan asemaan. Tämänkaltaiset ideat voivat myös toimia määräsuuntaisten ideoiden lähteenä jopa vuosikymmeniä. (Johansson 2005, 30–38.) Välimaastoideoilla tarkoitetaan siis uusia ideoita, jotka syntyvät eri alojen yhteentörmäyksessä. Niiden syntyminen edellyttää keksijältään luovuutta ja rohkeutta ja toisaalta kykyä ajatella ei-perinteisellä tavalla.

Ideoinnin laadun todennäköisyys kasvaa tuotoksen kasvaessa, mutta se ei ole varmaa. Välimaastoideoiden menestyksensä toteuttaminen edellyttääkin monien erilaisten ideayhdistelmien ja käsitteiden kokeilemistä, vaikka niistä osa epäonnistuisikin. (Johansson 2005, 176.) Ideoinnin laatu on siis suhteessa ideoiden määrään, koska uutterimmat ja uteliaimmat ihmiset jotka ideoivat eniten, keksivät myös eniten ja todennäköisemmin hyviä ideoita, joista jalostaa innovaatioita.

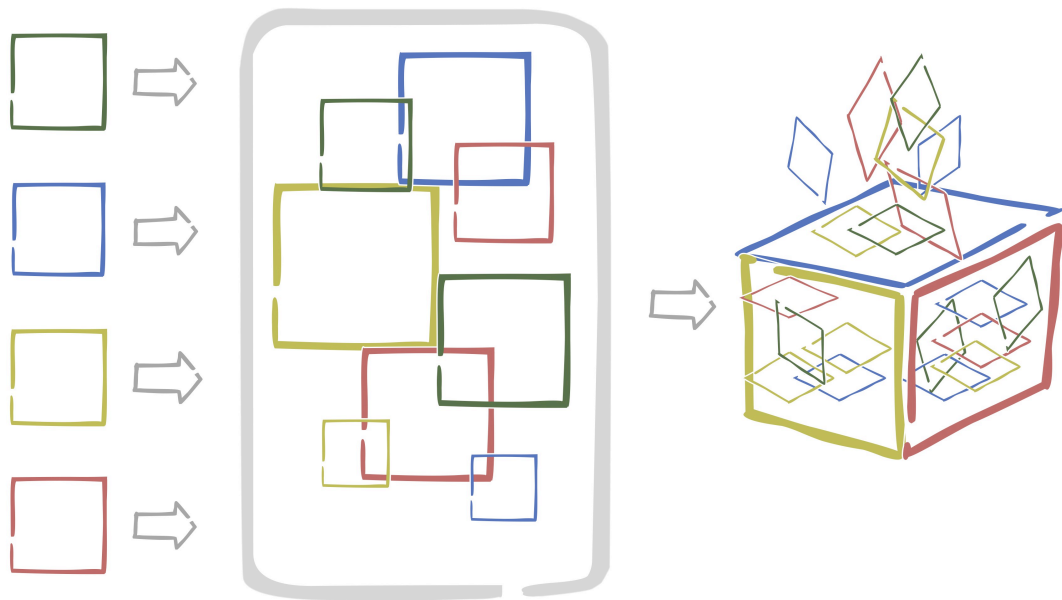
Välimaastoilla tarkoitetaan paikkaa, jossa eri alat ja alojen käsitteet voivat kohdata toisensa ja saada toisistaan vaikutteita. Tänä päivänä välimaastojen määrä on suurempi kuin koskaan ja se kasvaa edelleen, mikä johtuu siitä, että ihmiset liikkuvat enemmän, tieteet yhdentyvät ja laskentateho kasvaa. Ihmisten liikkumisella hän tarkoittaa sitä, että rajat ovat madaltuneet; nyt opiskellaan ja tehdään työtä useammassa maissa kuin ennen, mikä johtaa kulttuurien sekoittumiseen ja muodostaa kulttuurien välisiä välimaastoja. Tieteiden yhdistymisellä hän tarkoittaa sitä, että yhä useammat tutkijat ja tieteilijät käyttävät innovaatioissaan useiden alojen tietoa ja käsitteitä yhdistelemällä löytävät uusia mahdollisuuksia. Laskentatehon kasvulla Johansson tarkoittaa teknologian kehitykseen liittyviä innovaatioita, esimerkiksi mikrosirua ja 3D-mallinnusta, jotka mahdollistavat uusien ideoiden toteuttamisen paremmin ja nopeammin. (Johansson 2005, 42–54.) Välimaastoideat saattavat hyvinkin olla ennustamattomia, koska emme ennalta tiedä mihin olemme menossa. Näistä ideoista syntyvät innovaatiot voivat muuttaa maailmaa kohti uusia suuntia tai luoda uusia toimintatapoja (mt. 37). Sen lisäksi, että välimaastoideoiden keksijältä edellytetään usein rohkeutta ja luovuutta ajatella uudella tavalla, on tämän kaltaisessa työskentelyssä kyettävä sietämään toiminnan epävarmuutta selkeiden tavoitteiden puuttumisen vuoksi. Voihan olla että kokeellinen työskentelytapa sopii vain toisille ja tavoitelähtöinen toiminta toisille. Joka tapauksessa kummankinlaisia ideointimalleja tarvitaan.

2.3 Taideintegraatio

Integroinnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä eri alojen tai oppiaineiden liittämistä toisiinsa. Sanan alkuperä tulee latinan sanasta *Integratio*, joka tarkoittaa eheytymistä. Integroinnissa on kysymys asioiden yhdistämisestä, eheytymisestä tai sulautumisesta, jossa yhdistettävien asioiden ajatellaan tukevan toisiaan ja laajentaessaan näkemyksiä se tähtää toiminnan ja opetettavan asian syvällisempään hallintaan ja ymmärrykseen. Integroinnilla pyritään opetuksessa johonkin parempaan ja ilman integrointia parempaan lopputulokseen. (Ruismäki 1998, 30–35.) Integrointia voi olla lähes kaikessa toiminnassa, kun pyritään ymmärtämään asiaa monipuolisesti ja useasta näkökulmasta.

Integrointi voi ilmetä sekä horisontaalisesti, että vertikaalisesti. Horisontaalisella integroinnilla tarkoitetaan eri aihealueiden yhdistämistä toisiinsa, jolloin integrointia voidaan tarkastella esimerkiksi käsitteiden vastakohtien ja eroavaisuuksien kautta. Vertikaalisella integroinnilla tarkoitetaan yksilöllistä tapahtumasarjaa, jossa uudet käsitteet liittyvät

yksilön aikaisempaan tietoon ja olemassa oleviin ajatus- ja tietorakenteisiin. (Ruismäki 1998, 30–35.) Taidekoulutuksessa horisontaalisella integroinnilla voidaan siis syventää ammatti-identiteettiä vertaamalla käsitteitä niiden eroavaisuuksien ja yhtäläisyyksien kautta. Toisaalta oman kokemuksen mukaan jotkut lainalaisuudet toistuvat usein eri aloilla samankaltaisina ja ammattitaitoa toisaalla voi hyödyntää toisaalla. Edellä mainittujen seikkojen valossa tulkitsen monialaisuuden, taideintegraation, välimaastot ja alojen törmäämisen seuraavanlaisella kuvalla.

Kuvio 2. Alojen törmääminen

Kuvassa olen pyrkinyt havainnollistamaan eri alojen törmäämisen erilaisista lähtökohdista, kuinka monialainen yhteistyö voi saada aikaan ennalta-arvaamattoman lopputuloksen ja kuinka törmäyksen lopputulos on enemmän kuin osiensa summa. Työskentely monialaisessa projektissa voi aikaan saada uusia ideoita ja uusia toimintatapoja, kenties uusia taidemuotoja. Kuvan kolmiulotteisella kuutiolla tarkoitan eri näkökulmia, joilla kokonaisuutta voi katsoa sekä sisältöä, joka on eri muotoinen kuin alussa.

2.4 Monialaisten projektien tuottaminen ja fasilitointi

Tuottajalla voi taideprojekteissa Halosen (2010) mukaan olla muun muassa mahdollistajan, fasilitaattorin tai kohtaamisten mahdollistaja. Taiteen tuottajana tuottaja on ongelmanratkoja, joka jalostaa taiteellisen idean produktioksi, konseptoi, markkinoi ja huolehtii taiteilijan ja yleisön välille jäävästä tuotannollisesta prosessista. Yleisötyön alalla tuottajan tehtävä on järjestää tiloja ja paikkoja, joissa yleisö ja taiteilija voivat kohdata. Tällaisia paikkoja ovat yhä useammin päiväkodit, vanhustentalot ja muut paikat, joissa osallistujat ovat. Tuottajan tehtävä on usein myös perustella rahoittajille toiminnan arvoa ja tärkeyttä, jotta yleisötyö mahdollistuu. Tuottajan työn yksi ulottuvuus on tuotantoprosessin avaaminen yleisölle ja eräänlainen joukkoistaminen, jossa ihmisiä pyritään innostamaan ja sitouttamaan tuotantoon. Tämän kaltaisessa toiminnassa sosiaalisen median ja tilapäisyhteisöjen luomisen merkitys kasvaa. (Halonen 2009, 20.) Taiteen tuottaja on paitsi fasilitoinnin ammattilainen, hän myös ymmärtää oman taiteensa erityispiirteet ja rahoitusmallit ja -myöntämisperusteet, koska rahoituksen hankinta on usein yksi tärkeimmistä tuottajan tehtävistä. Fasilitaattorin rooli on mielestäni ennen kaikkea välittäjä-palveluammatti, jonka lähtökohta on toisaalta veturin lailla oman päämäärän saavuttamisen eteen tehtävät ratkaisut ja toisaalta taiteellisen työryhmän motivointi, sen työskentelyn helpottaminen niin, että se voi keskittyä taiteelliseen työhön. Seuraava kappale avaa monialaista työskentelyä luovan ongelmanratkaisun näkökulmasta.

Luovaa ongelmanratkaisuprosessia voidaan Kantojärven (2012) mukaan käyttää uudelleen määrittelemään haasteita ja saavuttaa uutta ajattelua niin, että ratkaisusta seuraa myös käytännön toimintaa. Luovuus on ennen kaikkea aktiivinen asenne, joka edellyttää toisaalta positiivista asennetta, avoimuutta ja uteliaisuutta, toisaalta halua tehdä toisin. Uusien toimintatapojen etsimisessä luovassa ongelmanratkaisuprosessissa onkin tärkeää keskittyä divergenssiin eli uusien ideoiden tuottamiseen, jalostamiseen ja avaamiseen. Vasta sen jälkeen syntyneet ideat konvergoidaan eli arvioidaan ja fokusoidaan tekeminen vastaamaan tavoitteita olosuhteet ja ympäristö huomioon ottaen. (Kantojärvi 2012, 19–25.) Jos divergenssi-vaihe jää liian lyhyeksi, ideoiden määrä jää vähäiseksi ja usein ennalta-arvattaviksi. Näin saattaa käydä jos työryhmä ei esimerkiksi kehtaa tai uskalla ehdottaa jotain uutta. Uskon, että luova ongelmanratkaisun prosessi edellyttää osallistujiltaan samankaltaista avoimuuden tasoa ja taitoja ylipäättään havaita ongelma sekä yhteistä tahtotilaa ongelman ratkaisemiseksi ja yhteisen toimintakulttuurin kehittämiseksi.

Toimintakulttuurin kehittäminen liitetään usein ylhäältäpäin tulevaan rakenteiden ja toimintatapojen muutokseen. Muutokset voivat kuitenkin lähteä yksilöistä itsestään, jotka yhteistyössä luomalla uutta osallistuvat todellisuuden luomisen prosessiin. Uusia toimintatapoja etsittäessä on luotettava prosessiin valmiin lopputuloksen sijaan. Jotta kykenee toimimaan jatkuvan muutoksen keskellä on löydettävä uusia tietämisen tapoja ja toimintatapoja. Vaikka muutoksia ei voi aina hallita, niiden keskellä voi opetella elämään ja löytää tilanteesta vaikutusmahdollisuuksia (Takanen & Petrow 2010, 24). Toimintakulttuurin kehittämiseen työyhteisössä saatetaan liittää myös epätyytyväisyys tai negatiivista sävyä sisältävä ajatus siitä, että asiat eivät nykyisellään ole hyvin. Sitä vastoin uusi idea positiivisella sävyllä luo mielikuvan aktiivisesta työntekijästä. Kehittämistoiminnassa on kuitenkin usein kyse ongelmanratkaisusta, jolloin ongelma on nähtävä haasteena, joka voidaan yhteistoiminnan avulla voittaa.

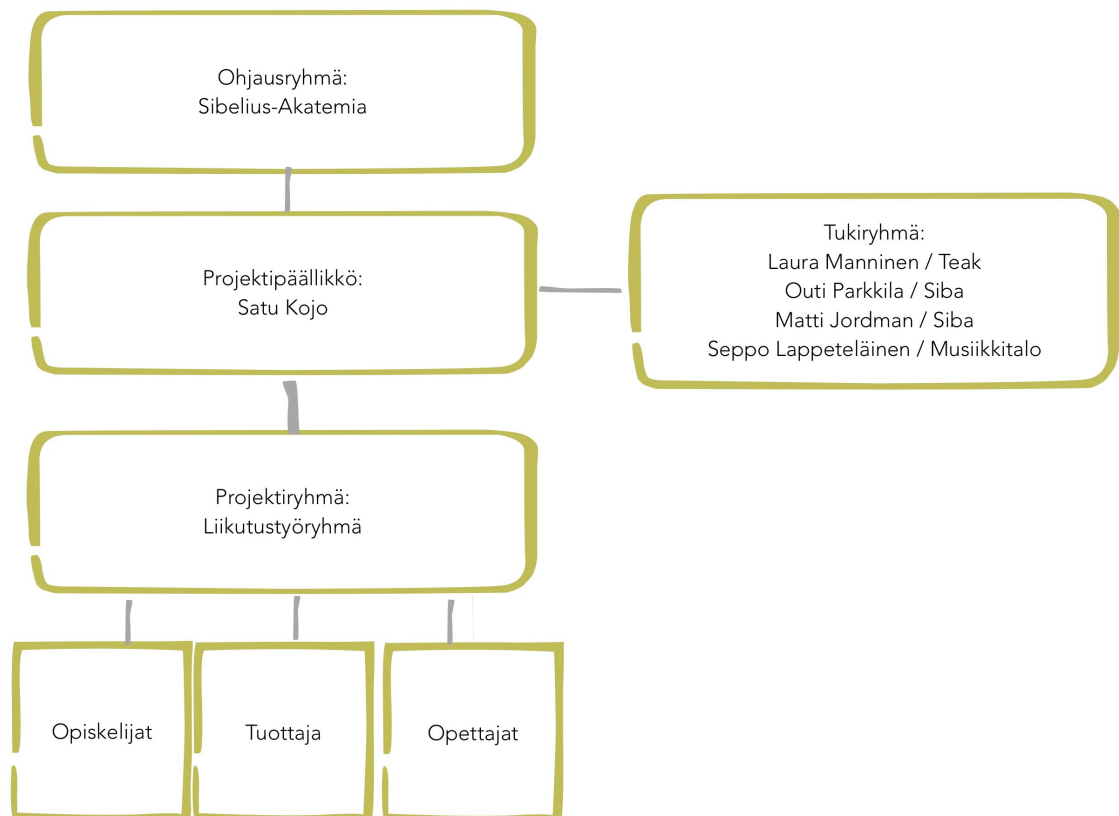
Kun puhutaan yhdessä luomisesta tulee Takasen ja Petrown (2010) mukaan muistaa, että yksilöllä on vastuu muutoksen keskellä osana yhteiskunnan ja instituutioiden kehittämistä. Aito uudistus vaatii tilaa tapahtua, eikä uudistuksen lopputulosta voi aina ennakoida. Toiminnan tavoitteet ovat suuntaa antavia ja mahdollistavat dynaamisen, yhdessä luomisen prosessin. (Takanen & Petrow 2010, 34.) Kehitystoiminnan tavoitteet voidaan asettaa niin väljästi, että kaikki kehitysprojektiin osallistuvat voivat vaikuttaa sekä työskentelytapoihin että lopputulokseen. Kun demokraattisia vaikuttajia on enemmän, lopputuloksen vaihtoehtojen määrä ja todennäköisyys uuden toimintatavan löytymisestä kasvaa.

3 Liikutus Taideyliopiston monialaisena pilottiprojektina

Liikutus oli monialainen Taideyliopiston sisäisiä akatemioita yhdistävä projekti, joka sisälsi kolme työpajaviikonloppua ja improvisaatioon perustuvan esityksen. Sen tavoitteena oli etsiä yhteisiä toimintatapoja improvisaation keinoin ja laajentaa osallistujien monitaiteellista osaamista improvisaatiossa. Työpajoissa tehtiin erilaisia improvisaatioharjoitteita ja tutkittiin improvisaatiota eri taideaineiden näkökulmasta. Idea syntyi Sointiväriinää-työryhmän aloitteesta. Sointiväriinää on improvisaatioon perustuva nykymusiikkikokoonpano, jossa ihmisäänestä ja laulusta vastaa tohtorin tutkintonaan Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolle suorittava Sirkka Kosonen, pianomusiikin maisteri

Elina Heinonen, musiikin tohtori Tapani Heikinheimo sekä allekirjoittanut työryhmän tuottaja.

Liikutus-työryhmää ovat edellä mainittujen henkilöiden lisäksi Teatterikorkeakoulussa jatkotutkintoaan suorittava tanssija-koreografi Mikko Orpana, taiteellinen tutkija Pessi Parviainen, lähiaikoina tohtoriksi väitellyt valosuunnittelija Tomi Humalisto, Kuvataideakatemiasta kuvataiteen lehtori Harri Monni ja taidehistorioitsija Juha-Heikki Tihinen. Opiskelijajäsenet projektissa ovat Malla Lounasheimo, Suvi Sistonen, Eeva Siljamäki ja Alejandro Olarte, Jasmiina Sipilä Teatterikorkeakoulusta sekä Timo Tähkänen ja Sara Pathirane Kuvataideakatemiasta. Opiskelijat valittiin mukaan projektiin vapaamuotoisten motivaatiokirjeiden perusteella, jossa he kertoivat taiteellisesta työstään ja suhteestaan improvisaatioon. Seuraavan kuvan malli on Lööwin mukaan (Lööw 2002) tavanomainen projektioorganisaatiomalli, jota olen soveltanut Liikutus projektin organisaation kuvaamiseen. Siinä projektiryhmä tarkoittaa Liikutus –työryhmän opiskelijoita, opettajia ja tuottajaa.

Kuvio 3. Liikutus-projektioorganisaatiokaavio soveltaen Lööw'n projektioorganisaatiomallia (vrt. Lööw 2002, 28).

Liikutus-sisältöpilotti kokeili avoimen kehittämisen mallilla vuoden 2013 toimintansa aloittavan Taideyliopiston mahdollisuuksia monialaisessa projektissa. Projekti koostui suunnittelujaksosta, harjoittelukaudesta, kolmesta akatemioiden opiskelijoille suunnatusta työpajasta sekä esityksestä. Pilotissa tutkittiin monialaisen yhteistyön mahdollisuuksia ja monitaiteellisen työskentelyn kehittämistä improvisaation lähtökohdista.

Akatemioista valittiin työpajoihin yhteensä seitsemän opiskelijaa vapaamuotoisten hakemusten perusteella. Kolmen opintopisteen laajuiseen kokonaisuuteen kuuluu kolme työpajaa marraskuun 3. ja 4. päivä, joulukuun 1. ja 2. päivä, ja tammikuun 2012 19. ja 20. Päivä. Työskentelyä oli yhteensä 36 tuntia sekä 45–60 min kestävä improvisaatioesitys, joka sisälsi sekä soolo- että ryhmäimprovisaatiota, liikettä, valo- ja kuvailmaisua. Lisäksi osallistajat laativat kokemuksesseet osana projektia. Arviointiasteikkona käytettiin hyväksytty tai hylätty arviointia. Liikituksen vastaava opettaja Tapani Heikinheimo kokosi arviointikriteerit seuraavasti:

Hyväksyttävässä suorituksessa opiskelija osallistuu yhteisiin työpajoihin ja konserttiin, työskentelee itsenäisesti harjoitteiden parissa, säilyttää keskittymiskyvyn improvisaation aikana, tuottaa emotionaalista ilmaisua monipuolisesti, joustaa ja kuuntelee ryhmäimprovisaatiossa, synnyttää draamallisen kaaren ja sisäisiä jännitteitä, osoittaa ajanhallintaa ja muototajua. (Heikinheimo, 2012)

Kuvio 4. Valokuvat Jorma Airola

Projektin lopuksi osallistajat refleктоivat omaa oppimistaan ja arvioivat pilottiprojektin onnistumista esseillä. Keväällä 2012 toteutettiin suunnitteluvaihe, jossa pohdittiin mahdollisia sisältöjä ja alustavaa aikataulua, koottiin työryhmä ja hankittiin rahoitus. Kesällä 2012 rahoituksen varmistumisen jälkeen budjetoin projektin, tein tilavaraukset, loin yhteistyöverkostoja. Työryhmänä asetimme projektin tavoitteet, suunnittelimme työpajojen sisältöä ja opiskelijoiden roolia projektissa. Syksyllä 2012 aloitimme harjoi-

tuskauden tuotantopalaverilla. Pidimme muutamat harjoitukset opettajajäsenten kesken ja sovimme työpajoissa tehtävistä harjoituksista. Samaan aikaan aloitin opinnäytetyöni kirjallisen osan laatimisen. Talven 2012–2013 aikana toteutimme työpajat ja konsertin, reflektioimme projektia ja arvioimme sen onnistumisen suhteessa tavoitteisiin.

4 Tavoitteena monialaisen toiminnan tuotannon kehittäminen

Tässä opinnäytetyössä pyritään selvittämään, kuinka monialaista yhteistyötä voidaan tuotannollisin keinoin kehittää. Käytännössä kokeilemalla Liikutus-projektin puitteissa pyrin selvittämään, mitä toimenpiteitä Taideyliopiston on tehtävä, jotta yhteistyö alojen välimaastoissa mahdollistuu. Pyrin myös kartoittamaan haasteita, joita opettajat ja opiskelijat kohtaavat projektin eri vaiheissa. Lopuksi pyrin reflektioimaan tuottajan roolia prosessissa. Tutkimuskysymyksiksi valikoituivat seuraavat kysymykset:

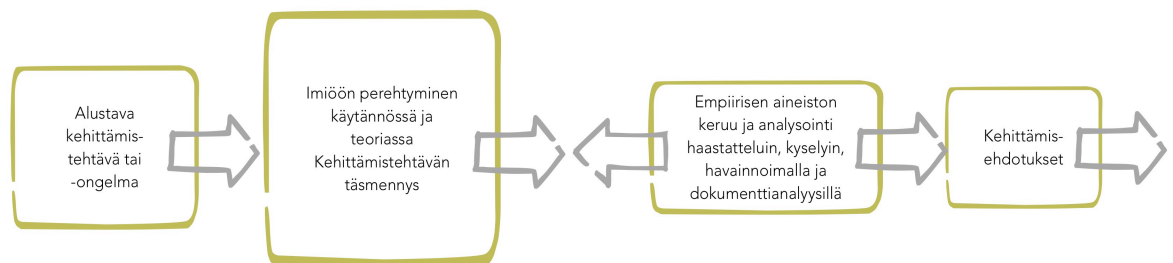
Miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan?

- Mitä tuottajalta edellytetään monialaisessa yhteistyöprojektissa?
- Mitä haasteita opiskelijat ja opettajat kohtaavat monialaisessa projektissa?
- Kehittääkö monialaisuus tuottajan, taiteilijan ja opettajan ammatti-identiteettiä?

Esitetyt kysymykset ovat relevantteja toiminnan kehittämisessä ja uusien toimintatapojen etsimisessä, koska tavoitteena on lopulta luoda uusi monialainen toimintatapa. Näihin kysymyksiin pyrin löytämään vastauksia Taideyliopiston monialaisen toiminnan kehittämiseksi lähinnä tuotannon näkökulmasta. Pyrin selvittämään hyväksi havaittuja toimintatapoja muista monialaista toimintaa fasilitoivista kohteista sekä analysoimalla työryhmän kokemuksia projektin onnistumisesta. Koska kyseessä on kokeileva ja monelle uusien toimintatapojen sisältävä projekti, on tärkeää arvioida sen onnistumista sekä opiskelijoiden että opettajien näkökulmasta. Lopullisen esityksen laatua avaan osallistujien ja katsojien palautteen pohjalta.

5 Tapaustutkimuksen prosessi

Opinnäytetyöni on tapaustutkimus, jossa teoreettisten perusteiden lisäksi pyrin Liikutus-projektin kuluessa löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tapaustutkimus (Case Study) on tutkimusstrategia, jonka avulla voidaan lähestyä kehitettävää kohdetta tuottaen uusia ideoita hyvinkin syvällisen ja yksilökohtaisen tiedon avulla. Tapaustutkimuksessa kehittämisen kohde nähdään hyvin realistisessa ympäristössä, jolloin kehitystyöhön saadaan syvällisyyttä ja moninaisuuden ymmärrystä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2009, 53.) Tapaustutkimus sopii opinnäytetyöni metodiksi hyvin, sillä haluan saada juuri tietyistä projektista paljon tietoa. Lisäksi tapaustutkimuksessa lähdetään usein liikkeelle analysoitavasta tapauksesta, ei yleisistä teorioista. (Mt. 54.) Tapaukseni on uusia toimintatapoja etsivä pilottihanke, joten perehdyin aiheeseeni käytännön kautta ja sen jälkeen täsmennän kehitystehtävän. Alla olevassa kuvassa 2 havainnollistan tapaustutkimukseni vaiheet.

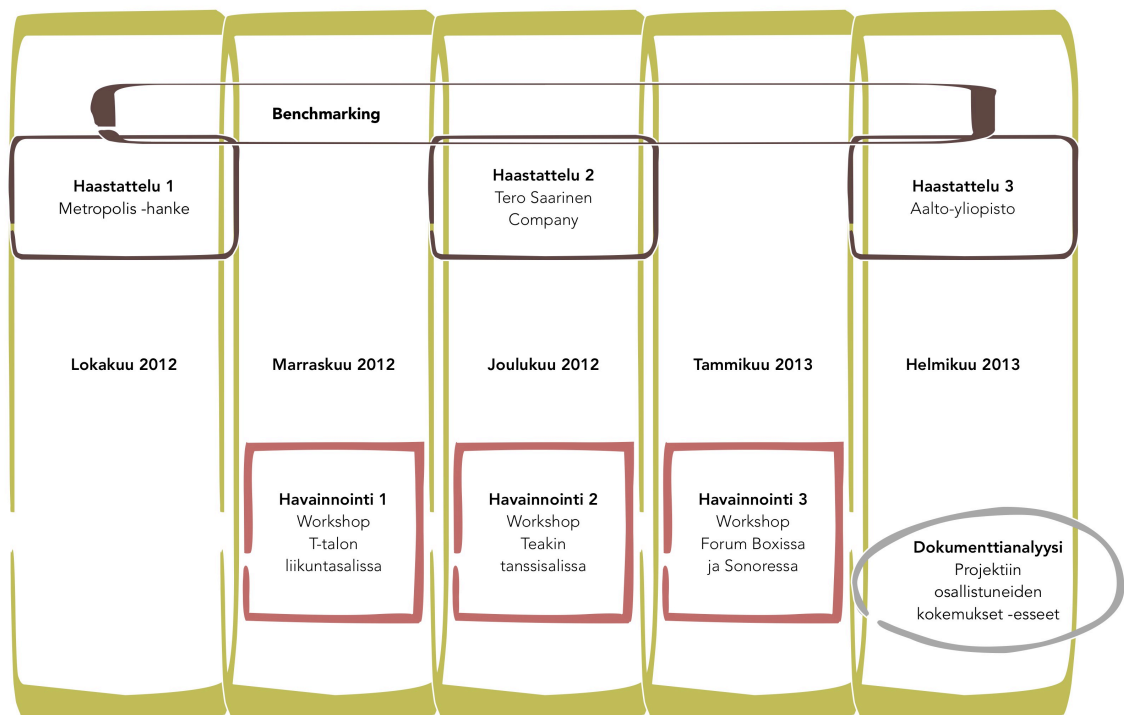

Kuvio 5. Tapaustutkimuksen vaiheet (vrt. Ojasalo, ym. 54).

Tässä luvussa esittelen menetelmät, joita olen käyttänyt tapaustutkimuksessani, sekä opinnäytetyöni prosessin lokakuusta 2012 helmikuuhun 2013. Koska kyseessä on uuden toimintatavan etsiminen ja eri alojen yhdistyminen, olen nähnyt tarpeelliseksi käyttää teemahaastatteluja bechmarking eli vertaisanalyysi tarkoituksessa haastattelemalta muita monialaisen toiminnan toteuttajia. Benchmarking kohteeni olivat Metropolia Ammattikorkeakoulun monialainen Metropolis-hanke, Tero Saarinen Company ja Aalto-yliopisto. Nämä monialaista toimintaa fasilitoivat kohteet olen valinnut siksi, että ne ovat toteuttaneet eri alojen törmäyttäviä projekteja onnistuneesti. On kuitenkin huomioitava benchmarking-kohteiden väliset erot; Metropolis-hanke oli monialaista projektimuotoista innovaatiokoulutusta Metropolia Ammattikorkeakoulun kulttuurialan opiskelijoille suunnattuna, Aalto-yliopiston monialaisissa projekteissa innovaatiot keskittyvät tuotekehittelyyn ja kaupalliseen menestykseen. Tero Saarinen Company puolestaan toimii taiteiden välisessä yhteistyössä toteuttaessaan kokonaistaideteoksia yhteistyössä

tanssijoiden, pukusuunnittelijoiden, valo- ja äänisuunnittelijoiden sekä muusikoiden kanssa. Tero Saarinen Company eroaa muista benchmarking-kohteista myös siksi, että se on puhtaasti ammattitoimija. Toisaalta tapaustutkimukseni on monitaiteelliseen esitykseen johtaneen oppimisprosessin kartoitusta ja toisaalta se arvioi monialaisen koulutuksen haasteita ja mahdollisuuksia, sekä tuottajan roolia osana projektia.

Koko prosessin onnistumista ja monialaisuuden toteutumista olen kartoittanut havainnoimalla ja dokumenttianalyysillä. Lopputuloksen, tässä tapauksessa Musiikkitalossa 26.1.2013 pidetyn esityksen onnistumisesta olen pyrkinyt saamaan tietoa yleisökyselyllä. Alla oleva kuva havainnoi opinnäytetyöni prosessia aineiston keräämisen ajankohtien mukaan käytännön projektin lomassa.

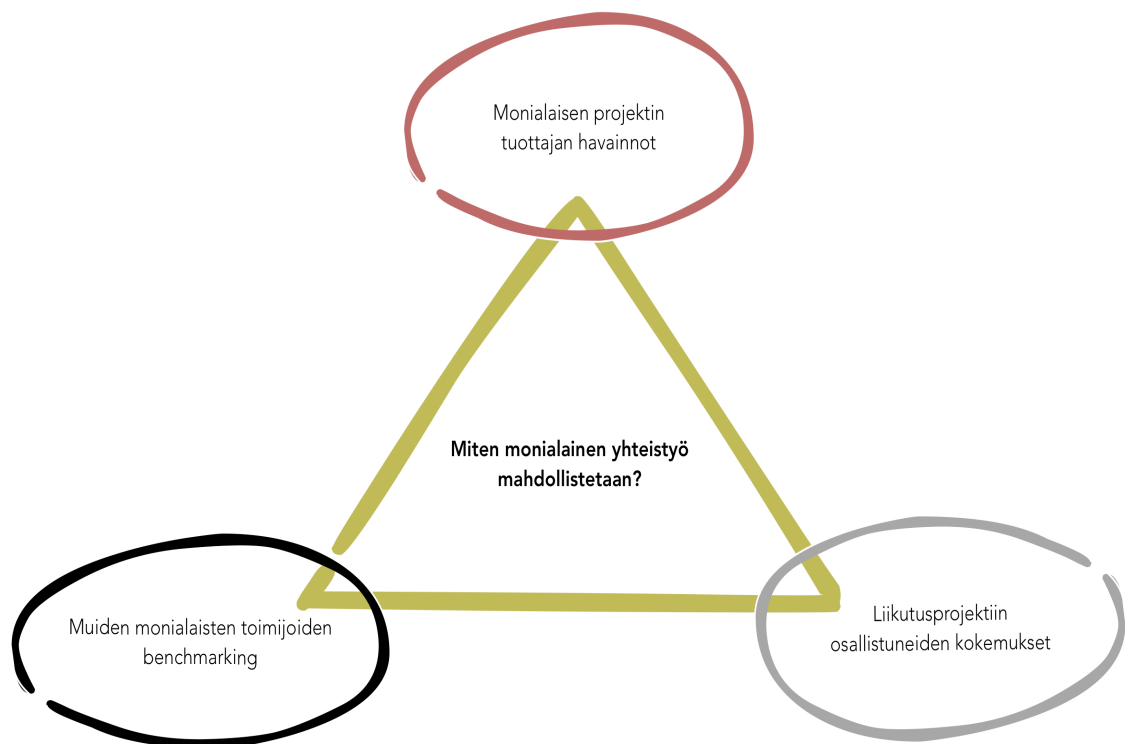

Kuvio 6. Opinnäytetyön projektin kuvaus

Suoritin ensimmäisen benchmarking-haastattelun 10.10.2012 Metropolia Ammattikorkeakoulussa menetelmäopintojen parissa menetelmäkokeiluna. Marraskuun 3. päivä aloitin havainnoinnin, koska silloin Liikutus työryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa yhteiseen työpajaan. Joulukuun 1. päivä havainnoin toisessa työpajassa ja 13. joulukuuta tein toisen benchmarking-haastattelun Tero Saarinen Companyssa. Kolmas ha-

vainnointikertani oli 19.–20.1. Forum Boxissa ja Musiikkitalon Sonoressa pidetyissä työpajoissa. Viimeisen bechmarking-haastattelun tein Aalto-yliopistolla 18. helmikuuta.

Koska olen pyrkinyt saamaan tapauksestani mahdollisimman syvää tietoa, olen hyödyntänyt aineistonkeräyksen triangulaatiota, jota havainnoin alla olevassa kuvassa. Triangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että kolmella eri tutkimusaineistolla pyritään löytämään tietoa yhdestä ilmiöstä kolmesta eri näkökulmasta.

Kuvio 7. Aineistotriangulaatio

Kuvassa keskellä on tutkimuskysymykseni, johon olen pyrkinyt saamaan vastauksia eri aineistoista. Punainen ympyrä kuvaa havainnointia, kuten edellisessä kuvassa, ruskea muiden monialaisten toimijoiden benchmarkingia, harmaa osallistujien kokemusesseistä saatua aineistoa ja sen dokumenttianalyysia. Aineistonkeräysmenetelmien järjestyksellä ei ole kuvassa merkitystä.

5.1 Benchmarking teemahaastatteluina

Benchmarkingilla eli vertaisanalyysillä tarkoitetaan menetelmää, joka sopii tutkimukseen silloin kun halutaan oppia toisten toiminnasta ja menestyksestä, opitaan heidän menestyksensä syitä ja pyritään ottamaan ne käytäntöön. (Ojasalo, ym. 2009) Valitsin benchmarking -kohteikseni Tero Saarinen Companyn, Aalto-yliopiston ja Metropolia Ammattikorkeakoulun. Valitsin tarkoituksella kolme täysin erilaista tahoja benchmarking-kohteikseni, koska haluan nähdä josko monialaisuus yhdistää näitä tahoja jollain tavalla. Kuten *Kehittämistyön menetelmät* (2009) –teoksessa todetaan, kaikkia vertailukohteen hyviä puolia ei voi soveltaa suoraan omaan toimintaan, koska organisaatiokulttuurien erot voivat olla liian suuria. Toisaalta koen, että kulttuurierot voivat tehdä näkyväksi organisaatioiden yhdistävät tekijät.

Valitsin Tero Saarinen Companyn benchmarking kohteeksi siksi, että ryhmä kuuluu suomalaisen nykytanssin johtaviin nimiin monialaisen ja kansainvälisen esitystoiminnan edelläkävijänä. Companyn toiminnan korkeaa laatua ja suosiota voidaan mitata myös arvostelujen ja katsojalukujen perusteella. Tero Saarinen Companyn esityksillä oli vuonna 2011 yli 25 400 katsojaa ympäri maailmaa. (Tanssin tiedotuskeskus, 2011.) Sen lisäksi, että olen itse tanssija ja nähnyt Saarisen teoksia, myös haastattelusta käy ilmi Saarisen teosten sisäsyntyinen monialaisuus ja koreografian suhde tanssiin, kuvataiteisiin ja musiikkiin. Vastaavasti myös Taideyliopistossa yhdistyy musiikki, kuvataide ja esittävät taiteet. Toteutin benchmarkingin teemahaastattelulla, jossa haastattelin Tero Saarinen Companyn taiteellista johtajaa Tero Saarista ja toiminnanjohtajaa Iiris Autiota.

Toisena benchmarking-kohteenani oli Metropolia Ammattikorkeakoulun Metropolishanke, joka on yhdistänyt Metropolian eri alojen opiskelijoita monialaisessa projektissa. Valitsin Metropolishankkeen vertailuun siksi, että uskon Metropolia Ammattikorkeakoulun olevan yksi edelläkävijöistä kulttuurialan tuotantoprosessien hallinnassa. Metropolishankkeessa kiinnitettiin suuresti huomiota tuotantoon taiteellisen sisällön lisäksi, koska siinä oli mukana useita kulttuurituotannon opiskelijoita.

Kolmantena benchmarking-kohteenani oli Aalto-yliopisto. Haastattelin Aallon Design Factorylla toimivaa professori Kalevi Ekmania, joka on ollut mukana useissa Aalto-yliopiston monialaisissa yhteistyöprojekteista. Valitsin Aalto-yliopiston ja Kalevi Ekmanin haastateltavien joukkoon siksi, että Aalto-yliopistoa voidaan pitää suunnannäyttäjänä

nä yliopistojen, taiteiden ja tieteiden yhdentymisessä. Koska Aalto-yliopisto on toiminut jo vuosia, on sillä seikkaperäistä tietoa siitä, mitä etua ja haasteita alojen yhdistyminen on tuonut.

Haastattelu sopii hyvin tutkimusmenetelmiksi kehittämistehtävissä, koska haastattelulla saadaan nopeasti kerätyksi syvällistäkin tietoa (Ojasalo, ym. 2009, 95). Osallistujien luvalla nauhoitin haastattelut, jotka myöhemmin litteroin ja analysoin teemoittelemalla. Haastattelut kestivät tunnista puoleentoista tuntia ja niiden teema oli monialaisen yhteistyön mahdollistaminen. Koska haastattelu on aina vuorovaikutusta, joka vaatii osallistujien välisen luottamuksen (Mt. 97), olen kertonut haastateltaville tutkimukseni aiheen ja tarkoituksen. Olen saanut myös luvan käyttää haastattelusta saatavaa aineistoa kartoituksessani.

5.2 Havainnointi

Toisena tutkimusmenetelmänäni olen käyttänyt osallistuvaa havainnointia ollessani läsnä Liikutus-projektien työpajoissa. Havainnoin tilaan, osallistujien läsnäoloon ja heittäytymiseen liittyviä seikkoja sekä sitä, miten monialainen opetus toteutui työpajoissa. Havainnoinnissa eli observoinnissa on mahdollista saada tietoa siitä miten ihmiset käyttäytyvät ja mitä tapahtuu luonnollisessa toimintaympäristössä. Tutkimuksellinen havainnointi on systemaattista tarkkailua ja sen aineistoa voidaan kerätä sekä luonnollisessa ympäristössä, että laboratorio-olosuhteissa. Sen avulla on mahdollista saada tietoa esimerkiksi siitä toimivatko ihmiset siten kuin sanovat toimivansa (Ojasalo, ym. 2009, 103). Koska kartoitukseni kohteena on sisältöpilottihanke ja arvioin monitaiteellisen opetustyön ja tuotannon onnistumista, on kiinnostavaa tietää luotetaanko ihmisten puheisiin vai seurataanko miten he todellisuudessa toimivat.

Olen valinnut havainnoinnin yhdeksi tutkimusmenetelmäksi, sillä se sopii hyvin kehittämistehtäviin, joiden kohteena on yksilön toiminta ja vuorovaikutus toisten kanssa (Ojasalo, ym. 2009, 103). Havainnoin työpajoissa osallistujien aktiivisuutta ja motivaatiota sekä sitä miten toiminta tukee monitaiteellisten työskentelytapojen kehittymistä, mitkä teot syventävät monitaiteellista työskentelyä ja miten eri tilat ja tilanteet vaikuttavat työskentelyyn. Alla oleva havainnointirunko esittää teemat, joita olen havainnoinut sekä työpajoissa, että videolta.

Taulukko 1. Havainnointirunko

Ajankohta
Paikka ja tila
Osallittujien määrä
Monialaisuutta tukevat harjoitukset
Osallittujien aktiivisuus ja motivaatio
Keskusteluun osallistuminen
Miten osallittujat vaikuttavat suhtautuvan itselle vieraan taidealan harjoitukseen?
Eri alojen läsnäolo työpajoissa
Harjoitusten onnistuminen havainnoijan näkökulmasta

Havainnointini on ollut osallistuvaa havainnointia, jossa olen käyttänyt videointia ja kirjoittanut havainnointipäiväkirjaa. Videokamera oli hyvä apuväline, koska videolle tallentuivat äänen lisäksi eleet, ilmeet ja liikkeet, jotka ovat yhtäläillä merkittäviä, kun tutkitaan ihmisten toimintaa. (Ojasalo, ym. 2009, 104.) Videointivastuun siirsin ulkopuoliselle ammattilaiselle ja näin ollen olen kyennyt keskittymään tilanteen tarkkailuun ja saatan palata aineistoon myöhemmin useita kertoja.

5.3 Reflektointiesseiden dokumenttianalyysi

Kolmantena tutkimusmenetelmänä olen hyödyntänyt dokumenttianalyysia, jonka aineistona käytin Liikutus-projektiin osallistuneilta saamiani esseitä. Dokumenttianalyysi soveltuu hyvin projektin onnistumisen arviointiin, koska siitä saatavaa materiaalia analysoimalla voidaan luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta tai kehitettävästä asiasta. (Ojasalo, ym. 2009, 121.) Projektin jälkeen tein kyselyn työpajoihin ja esitykseen osallistuville opiskelijoille ja opettajille, josta päätän onko projekti ollut onnistunut osallittujien näkökulmasta. Dokumenttianalyysin vahvuus on myös se, että sen avulla pystytään näkemään kehittämisen kohteena oleva ilmiö luonnollisessa ympäristössään siten, että materiaalia ei ole alunperin tuotettu tutkimusta varten. (Mt. 121.) projektin 14 osallittujasta yhdeksän (9) on palauttanut esseet. Olin antanut esseessä

käsiteltäviä teemoja etukäteen, mutta sain kuitenkin hyvin vapaamuotoisia purkauksia vastaukseksi. Esseen teema määräytyi seuraavasti:

1. Minkälaiset tuntemukset jäivät projektista?
2. Miten monialainen yhteistyö vaikutti ammatti-identiteettiä kehittämiseen?
 - a. kohtasitko uusia, omalle alalle tuntemattomia käsitteitä monialaisessa työskentelyssä?
 - b. Jos kohtasit, pystytkö löytämään jotain uutta/ saitko uusia ideoita omaan työskentelyysi yhdistelemällä eri alojen käsitteitä?
3. Miten projekti vastasi odotuksiasi?
4. Miten projektin tuotanto oli onnistunut?
5. Miten projekti onnistui pedagogisesta näkökulmasta? Mitä ajattelet opetuksesta?
6. Taideintegroinnilla pyritään opeteltavan asian syvempään ymmärrykseen ja laajempaan hallintaan ja sen tarkoitus on parantaa lopputulosta.
 - a. Miten monitaiteellisuus vaikutti esityksen laatuun?
 - b. Miten luonnehtisit esityksen taiteellista laatua?
7. Miten luonnehtisit omaa motivaatiotasi projektin aikana suhteessa muuhun työryhmään, improvisaatioon ja harjoituksiin, monialaiseen yhteistyöhön?
8. Jos vastaisit tulevaisuudessa itse samanlaisesta projektista, mitä tekisit toisin?

Käytän työssäni sekä sisällön analyysia että sisällön erittelyä. Sisällön analyysin tarkoitus on löytää tekstistä merkityksiä (Ojasalo, ym. 2009, 122). Koska olen ollut projektissa tiiviisti mukana, tunnen vastaajat melko hyvin ja olen käyneet heidän kanssaan keskustelua projektiin liittyen, uskon että minun kannattaa ilmisisällön lisäksi analysoida myös teksteistä löytyvät piiloviestit. Lisäksi se, onko vastaaja opiskelijajäsen vai opettajan jäsen, vaikuttaa vastauksissa. Sisällön erittelyllä tarkoitetaan dokumenttien analyysiä, jossa tekstin sisältöä kuvataan kvantitatiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106.)

Tässä tapauksessa lasken vastaajat, jotka ovat tyytyväisiä projektiin pedagogisuuden ja tuotannon kannalta tai vastaavasti tyytymättömiä. Lasken myös vastaajat, joiden odotukset projektia kohtaan täyttyivät, ylittyivät tai eivät täyttyneet. Lisäksi lasken vastaajat, jotka kokivat monialaisuuden vahvistavan ammatti-identiteettiään sekä vastaajat jotka osallistuivat mielestään projektiin mielenkiinnolla ja motivoituneina. Seuraavissa kolmessa pääluvussa esittelen tapaustutkimuksen tulokset.

5.4 Yleisökysely

Kartoituksessa kerättiin katsojapalautetta Liikutus-esityksestä kyselytutkimuksen avulla. Kyselytutkimus on nopea ja tehokas, määrällinen tutkimusmenetelmä ja sillä voidaan saada tyypillisesti paljon numeroihin perustuvia tuloksia (Ojasalo, ym. 108). Sen heikkoutena on kuitenkin se, että saatua tietoa voidaan pitää pinnallisena eikä pystytä arvioimaan miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn (Mt. 108). Kyselyn tavoitteena oli saada selville mitä ajatuksia esitys herätti ja pitivätkö vastaajat esityksestä vai eivät. Määrällisen tutkimuksen avulla pyritään kuvailemaan tutkittavaa ilmiötä, joka määritellään tavoitteiden perusteella (Mt. 108).

6 Muiden monialaisten projektien benchmarking-haastattelujen tulokset

Olen haastatellut teemahaastatteluina kolmea monialaista tai monitaiteellista toimintaa toteuttavaa tahoa. Kohteistani kaksi olivat oppilaitoksia: Aalto-yliopisto ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ja yksi ammattilaistanssiryhmä: Tero Saarinen Company. Tuloksista voi löytää yhteneväisyyksiä monialaiseen työskentelyyn liittyen, vaikka niitä ei voi suoraan verrata toisiinsa. Aalto-yliopiston monialaisen toiminnan tavoitteet saattavat usein olla uuden innovaation tai tuotteen kehittäminen ja luominen ja projektin onnistumista saatetaan mitata sen kaupallisella arvolla. Metropolia Ammattikorkeakoulun innovatiiviset monialaiset projektit etsivät uusia tehokkaita työskentelytapoja ja pyrkivät kehittämään opetusta monialaisuuden suuntaan. Tero Saarinen Companyn toiminta perustuu korkeatasoisten taide-elämyksien tuottamiseen ja niiden edellytyksenä on taidokas valo-, ääni-, multimedia- ja pukusuunnittelu sekä managerointiosaaminen.

6.1 Miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan Aalto-yliopistossa

Aalto-yliopiston toiminta on monialaista yhdistäessään muun muassa erilaisia teknologian aloja, kone-, sähkö-, automaatioaloja, teollista muotoilua ja arkkitehtuuria. Haastattelemani professori Kalevi Ekman toimii Aalto-yliopiston Design Factoryssa paitsi opetus- ja tutkimustyössä, myös monialaisten projektien valmennuksessa. Projekteissa tehdään muun muassa tuotekehitystä, joka on alana jo tieteiden välinen. Ekmanin mu-

kaan yksi henkilö ei useinkaan riitä keksimään uutta ja innovatiivista, vaan tarvitaan alojen välistä yhteistyötä. Aalto-yliopisto tekee yhteistyötä myös ammattikoulujen kanssa, jotka toteuttavat monet käytännön tehtävät tärkeänä osana projektia. Ekmanin mukaan on tärkeää, että korkeakouluopiskelijoilla säilyy käytännön ymmärrys esimerkiksi sorvaamisesta, jotta he ymmärtävät mitä kaikkea he voivat teettää. (Ekmanin haastattelu 18.2.2013.)

Monialaisissa projekteissa opiskelijoista valikoituu projektipäällikkö, jota valmennetaan tätä tehtävää varten. Valmennuksessa käydään läpi kysymyksiä, joita normaalisti projektin eri vaiheissa ilmenee ja laaditaan projektisuunnitelma. Opettajan tehtävä monialaisissa projekteissa on muun muassa sysätä projekti liikkeelle ja auttaa opiskelijoita ongelmanratkaisuisissa. (Ekmanin haastattelu 18.2.2013.)

Etenkin tuotekehittelyn prosessin alkuvaiheessa tarvitaan monialaista yhteistyötä. Haasteena on muun muassa se, että eri kulttuureista ja kielitaustoista tulevat ihmiset ymmärtävät joskus toisiaan väärin huomaamattaan ja myöhemmin käy ilmi, että onkin puhuttu eri asioista. Tällöin muun muassa visuaalisen suunnittelun taito ja asioiden kuvallisen hahmottamisen taito on erityisen tärkeää osana tuotekehittelyn suunnittelua. Ekman suosii suunnittelutyössä thinking by doing -ajattelutapaa ja opiskelijoita rohkaistaankin tarttumaan kynään ja paperiin Autocadin sijaan. (Ekmanin haastattelu 18.2.2013.)

Monialainen yhteistyö mahdollistetaan Aalto-yliopistossa muun muassa niin, että opiskelijat voivat valita aalto-opintoja eri alojen sisällä vähemmällä byrokratialla. Yksi tärkeä tekijä on myös tiloihin liittyvä fasilitointi ja oikeanlainen toimintaympäristö. Esimerkiksi Design Factoryssa on paljon konepajoja, verstaita ja käytännön työtä mahdollistavia tiloja, jotta monialainen ja kokeileva toiminta on mahdollista. Aalto-yliopiston monialaiset projektit ovat Ekmanin mukaan lisännyt opiskelijoiden ammatillista pätevyyttä ja kehittänyt ammatti-identiteettiä, koska opiskelijan on kannettava itsenäisemmin vastuu omasta työstään ja vastattava omaan alaan liittyviin kysymyksiin ainoana sen alan asiantuntijana. Alojen yhdistyminen ja kansainvälistyminen ovat tapahtuneet samaan aikaan, joten näiden ilmiöiden syy-seuraussuhdetta toisiinsa nähden on vaikea todentaa. Ekman toteaa, että Aallon konsepti on kuitenkin lisännyt yliopiston kansainvälistä kiinnostavuutta muun muassa kasvavien hakijamäärien perusteella. Lisäksi Aallossa kehitetyt tuotteet ovat saavuttaneet kansainvälistä mainetta ja tunnustusta. Yhdistyminen

on tuonut myös haasteita design –puolelle, koska sen maantieteellinen sijainti on muuttanut Arabianrannasta Espoon puolelle Otaniemeen. (Ekmanin haastattelu 18.2.2013.)

6.2 Miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan Tero Saarinen Companyssa

Tero Saarinen Company on yksi suomalaisen nykytanssin kirkkaimmista huipuista. Valitsin tutkimukseeni Tero Saarisen haastattelun benchmarking- tarkoituksessa, sillä Saarisen teoksissa näkyy kokonaistaideteosmaisuuksia, eri alojen huippuammattitaito ja muun muassa äänen, liikkeen ja visuaalisuuden innovatiivinen yhteentörmäys. Tero Saarinen Company työskentelee myös elokuvatuotannon parissa, joten uudet aluevaltauksien ja toiminnan kehitys on jatkuvaa.

Haastattelussaan Tero Saarinen avaa koreografisen prosessin niitä osa-alueita, joissa muut taidealat ovat läsnä. Hänen teoksissaan kokonaistaideteosmaisuuksia on sisäsynnyistä, koska koreografilla luontainen kiinnostus muun muassa kuvataidetta ja musiikkia kohtaan. Tanssin ohella musiikki ja kuvataide ovat olennainen osa Saarisen taiteilijuutta. Hänelle näyttämö onkin kuin syvä kolmiulotteinen kanvas, jota hän hahmottelee kuvataiteilijamaisesti. Toisaalta Saarisen suhde musiikkiin näkyy myös hänen vahvasti musikaalisissa teoksissaan. Kaikenlaiset äänet ja hyvin monenlainen musiikki kiinnostavat Saaria ja herättävät koreografisia ajatuksia tai synnyttävät aihioita ja ideoita hänen teoksiinsa. (Saarisen haastattelu 13.12.2012.)

Yhteistyö muiden alojen edustajien kanssa on tärkeää Saarisen uusien teoksien syntymisessä. *”Aihion ympärillä kiehuu kun lahjakkaat ihmiset tuovat siihen omat makunsa.”* (Saarisen haastattelu 13.12.2012) Olennaista Companyn monialaisessa yhteistyössä on se, että ihmisten kohtaamiselle tulee antaa paljon aikaa ja yhteyden on annettava syntyä yhteisten ideoiden kautta. Toisaalta suuren ideamäärän keskellä työskentelevien taiteilijoiden haaste on myös siinä, miten paljon työryhmä on valmis tekemään kompromisseja omasta näkemyksestään teoksen identiteetin kasvun edessä; *”Tärkeää ei ole yksittäisen taiteilijan ego vaan teoksen moraalit ja etiikka”*, Saarinen kertoo. (Saarisen haastattelu 13.12.2012.)

Kuten Medici-ilmiössä, useat innovaatiot syntyvät osittain kuin sattumalta. Myös Saarisen suurimmat teokset ovat saaneet alkunsa sattumien kautta, mutta ne ovat edellyttäneet pitkäjänteistä työskentelyä, riskinottoa ja luottamista omaan intuitioon. Saarisen

kiinnostus erilaisia kulttuureita, eri maiden traditioita ja perinteitä kohtaan ovat vieneet Companya kohti kansainvälistä yhteistyötä sekä monialaisten ja monikulttuuristen yhteistyöprojektien syntymistä. (Saarisen haastattelu 13.12.2012.)

Innovaatioista puhuttaessa Saarisen mukaan innovaatioiden on resonoitava sekä tulevaisuuteen, että menneisyyteen, jotta ymmärtää mitä on tehty aikaisemmin. Innovaatio ei toisaalta taiteellisessa toiminnassa olekaan itseisarvo. Kyse on valinnoista ja yhdistemisestä. Sen sijaan Saarinen näkee Companyn innovatiivisen toiminnan tuotannossa ja rahoituksen hankkimisen keinoissa taideorganisaation ylläpitämiseksi. Siksi tuottajan rooli on mahdollistaa ideoiden kehittyminen toteutettaviksi projekteiksi. (Saarisen haastattelu 13.12.2012.)

Companyn toiminnanjohtaja Iiris Autiolla on sekä liiketoimintaosaamista että laaja-alainen ymmärrys eri taideaineista taidehistorian opintojen ja kuvataidealalla työskenteilyn ansiosta. Lisäksi hän on suorittanut VTM ja MA -tutkinnot. Hänen mukaansa monialainen yhteistyö vaatii tuottajalta hyvää yleissivistystä, jotta ymmärtää eri alojen erityispiirteitä niin taiteellisesti, kuin rahoituksellisestikin (Aution haastattelu 13.1.2013). Autio yhdistää taideorganisaation johtamisessa liiketoiminnan peruseräjänteitä ja toimintamalleja hyödyntäen talous-, hallinto-, viestintä- ja markkinointiosaamistaan. Brändäys on yksi tärkeä markkinointiviestinnän osa-alue, jonka tehtävä Tero Saarinen Companyssa on suojella ydintä, taiteen tekemistä. (Saarisen haastattelu 13.12.2012.)

6.3 Miten monialainen yhteistyö mahdollistetaan Metropolia Ammattikorkeakoulussa

Käytin benchmarking-menetelmää ryhmähaastattelulla, johon osallistui Metropolishankkeen tuottaja ja kulttuurituotannon opiskelija Tiina Piironen, kulttuurituotannon opiskelija Nico A. Eloranta ja hankkeessa opettajana toiminut kulttuurituotannon lehtori Laura-Maija Hero. Eloranta osallistui hankkeeseen osittain kulttuurituottajan roolissa, toisaalta hyödyntäen videotuotantoon ja kuvataiteisiin liittyvää osaamistaan.

Metropolis-hanke oli sadan Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijan monialainen innovaatioprojekti, johon osallistui kulttuurituottajia, viestinnän opiskelijoita, muotoilun opiskelijoita, musiikin opiskelijoita ja sisustussuunnittelijoita. Projektin tilaaja oli Helsinki Design Week, joka antoi toiminnalle raamit ja toivoi projektilta Kulttuuriratikkaan yhteisöllisyyttä ja matkustajia osallistavaa toimintaa. Projektin tarkempia tavoitteita ei etukäteen määritellyt sen mukaan mikä projektin valmis tuotos olisi. Sen sijaan opettajat

mahdollistivat eri alojen opiskelijoiden törmäämisen. Näistä lähtökohdista opiskelijat pyrkivät viiden intensiivipäivän aikana löytämään uusia tapoja kohdata kaupunkilaisia ratikassa. (Ryhmähaastattelu Eloranta, Hero, Piironen 10.10.2012.)

Hankeen suunnittelu alkoi maaliskuussa 2012 Metropolia Ammattikorkeakoulun opettajien toimesta, jolloin työryhmä lähti kartoittamaan kentän tarpeita. Projektin intensiivi- viikko viikolla oli 34, jossa eri alojen opiskelijat jaettiin ryhmiin niin, että kussakin ryhmässä oli mahdollisimman laajasti eri alojen edustajia. Opettajan rooli monialaisessa työskentelyssä on siis mahdollistaa törmääminen eivätkä he puuttuneet taiteelliseen sisältöön ja tuotannolliseen prosessiin. Opiskelijoilta edellytettiin synopsisista ja ajolistaa, tuotantosuunnitelma, aikaraamit sekä teoskuvaus. (Ryhmähaastattelu Eloranta, Hero, Piironen 10.10.2012.)

Projektin intensiiviviikon perjantaiksi työryhmälle oli varattu Teatteri Kapsäkki Kenraali- harjoitusta varten. Elorannan mukaan kenraaliharjoitus oli rentouttava tilanne kun he pääsivät kokeilemaan miten suunniteltu kokonaisuus toimisi ratikkaympäristössä ja miten siihen reagoidaan. Piironen mukaan oli antoisaa nähdä myös muiden opiskelijaryhmien tuotoksia. Viikolla 35 oli kolmepäiväinen ratikkafestivaali, jossa opiskelijaryhmien työt esitettiin. (Ryhmähaastattelu Eloranta, Hero, Piironen 10.10.2012.)

Hankeen tarkoitus oli muodostaa verkostoja koulun ja kentän välille, sekä kulttuurialan opiskelijoiden kesken ja saattaa ihmisiä kohtaamaan. Haastateltujen opiskelijoiden mukaan projekti kasvatti ammatti-identiteettiä, koska eri alojen edustajien vahvuudet korostuvat ja ryhmätyöstentelyssä tutustuu myös muiden alojen ydinosaamiseen. Myös opettajien ammatti-identiteetti vahvistui ja he oppivat toistensa työskentelystä sekä opettajina, että ammatillisesta monimuotoisuudesta myös kentällä. Elorannan mukaan eri alojen ammattitaitoa hyödyntäen saatiin nopeammassa aikataulussa parempi lopputulos. Laura-Maija Heron mukaan monialaisuus toi tuotannolle lisäarvoa, koska sen lisäksi, että ryhmät saivat aikaan teoksen, he loivat omat ryhmän sisäiset viestintäkeinot, tuotantoprosessin toteuttivat markkinointia, jolloin teos ei jäänyt ikään kuin yksin kellumaan. (Eloranta, Hero, Piironen haastattelu 10.10.2012) Metropolis- hanke koettiin hedelmälliseksi tavaksi työskennellä eri alojen kanssa yhteistyössä, jakaa tehtäviä projektissa omien vahvuusalueiden mukaan ja oppia eri alojen työnkuvista.

Piironen mukaan tämän tyyppinen projekti olisi hyvä olla heti opintojen alussa, jolloin opiskelijat tutustuvat koulutusohjelmien sisällä sekä monialaisesti. Monialaisen yhteistyön edellytys koulutuksessa Heron mukaan on se, että sekä opiskelijoilla että opettajil-

la täytyy olla lukujärjestyksessä aikaa, niin että projekti on muutettu kurssimuotoon ja sille on varattu puitteet. (Ryhmähaastattelu Eloranta, Hero, Piironen 10.10.2012.)

6.4 Yhteenveto muista monialaisista toimijoista

Kaikilla haastattelemillani tahoilla monialaisuus ja alojen välinen yhteistyö on sisäänrakennettuna osana heidän toimintaansa. Tämä saattoi näkyä jokapäiväisessä toiminnassa ja olla ehdoton edellytys toiminnan kannattavuudelle kuten Tero Saarinen Companyssa tai se oli toiminnan rakenteissa lukujärjestyksessä kurssimuotoisena projektityöskentelynä kuten Aalto-yliopistossa ja Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Kummankin oppilaitoksen haastatteluissa kävi ilmi, että monialaisuus vahvistaa ammatti-identiteettiä. Syy ammatti-identiteetin vahvistumiseen liittyi joko vastuun kantamiseen projektissa, joissa on muiden alojen edustajia tai oman ammattitaidon syventämiseen koettaessa uusia aloja. Seuraava taulukko kokoaa tulokseni monialaista toimintaa toteuttavista tahoista.

Taulukko 2. Vertaisanalyysin tulokset

Monialaiset toimijat	Miten monialainen yhteistyö vastaajien mukaan mahdollistetaan?	Mitä monialaisuus vastaajien mukaan edellyttää?	Vahvistaako monialaisuus vastaajien mielestä ammatti-identiteettiä?	Monialaisen työskentelyn koettiin lisäävän tuottajan / projektipäällikön työn haasteellisuutta
Metropolian kulttuurialan Innovaatioprojektit	Saattamalla eri alojen opiskelijat yhteen ideoimaan ja toteuttamaan projektia	Kurssimuotoisuutta osana koulutusta	Kyllä	Kyllä
Tero Saarinen Company	Keräämällä yhteen eri alojen huippuosaajia ja antamalla kohtaamiselle paljon aikaa	Suurempaa rahallista panostusta, hyvää yleissivistystä ja eri taideaineiden tuntemusta taiteellisesti ja rahoituksellisesti	Kyllä	Kyllä
Aaltoyliopiston Design Factoryn innovaatioprojektit	Saattamalla eri alojen opiskelijat yhteen ideoimaan ja toteuttamaan projektia	Toimintaympäristön fasilitointia, käytännön työn mahdollistavia tiloja, verstaiteja ja pajoja sekä aalto-opintoja	Kyllä	Kyllä

Tulosten valossa vaikuttaa siltä, että ihmisten kohtaamisen mahdollistaminen on suurin monialaiseen työskentelyyn vaikuttava seikka. Sen lisäksi kaikki vastaajat mainitsivat lisääntyvien resurssien tarpeen monialaisessa yhteistoiminnassa. Resursseina mainittiin aika, tilatarpeet ja raha. Yhden vastaajan mukaan monialaisen toiminnan edellytys on sille sopivien tilojen fasilitointi. Kaksi vastaajaa mainitsi yhteisen ajan merkittävimpänä resurssina monialaisissa projekteissa. Voimme päätellä, että monialainen toiminta on erittäin tärkeä osa taideaineiden opetusta, sillä monialaisuus vaikutti kaikkien vastaajien mielestä vahvistavan ammatti-identiteettiä ja vaikuttavan taideteoksen tai tuotteen korkeatasoisuuteen parantavasti sekä tehostaa työskentelyä.

Monialaisen yhteistoiminnan mahdollistamiseen vaikuttavat päätekijät:

- Kootaan yhteen oikeat ihmiset
- Annetaan kohtaamiselle tarpeeksi aikaa
- Fasilitoidaan aidon ja tasavertaisen kohtaamiseen mahdollistavat tilat
- Resurssoidaan monialaisuudelle tarpeeksi rahaa
- Pyritään saamaan projektin taiteelliseksi johtajaksi monialaisuuden ammattilainen

7 Osallistuvan havainnoinnin ja yleisökyselyn tulokset

Havainnoin neljä workshoppia osallistuvan havainnoinnin menetelmällä aikavälillä 3.11.2012-20.1.2013. Osittain havainnoin kuvatun videomateriaalin perusteella saadakseni enemmän havaintoja. Havainnoinnin tuloksiin vaikuttaa muun muassa se, että olen itse ammatiltani tanssija, joten kaikki kuvataiteisiin ja musiikkiin liittyvät harjoitukset olivat minulle uusia. Minulla saattoi siis olla ennako-odotuksia liikkeellisiin harjoituksiin liittyen. Lisäksi se, että havainnoin yksin ja olin aktiivinen jäsen osana ryhmää ja huomioni saattoi kiinnittyä havainnointitilanteessa johonkin itseäni kiinnostavaan, saattoi vaikuttaa siihen, että jätin huomioimatta jotain muuta. Seuraavassa taulukossa esitän havaintoni tulokset.

Taulukko 3. Osallistuvan havainnoinnin tulokset

Aika	3.11.2012	1.12.2012	19.1.2013	20.1.2013
Tila	Sibelius-Akatemian T-talon liikuntasali	Teatterikorkeakoulun tanssisali	Forum Box	Musiikkitalon Sonore
Osallistujia paikalla	13	15	14	15
Monilaisuutta tukevat harjoitukset	Tanssi-, liike- ja tilanhahmotusharjoitus, rytmijä melodiaharjoitus, tarinankerronta ja piirtäminen	Tanssi- liike- ja tilanhahmotusharjoitus, punainen tuoli -harjoitus, improvisaatioharjoitus valoilmaisuun lähtökohdista	Tilallinen liikeharjoitus, huivit ja muu rekvisiitta osana vapaata improvisaatiota	Tanssi-, liike-, ja tilanhahmotusharjoitus, vapaa improvisaatio
Osallistui aktiivisesti harjoituksiin	11	13	13	13
Osallistui keskusteluun harjoituksen jälkeen	6	11	13	14
Osallistujat vaikuttivat pitävän itselle vieraan taidealan harjoitusta hyödyllisenä	5	6	5	5
Osallistujat vaikuttivat pitävän itselle vieraan taidealan harjoitusta kiusallisena tai nolona	4	4	0	0
Eri alojen osallistujien määrät (kuvataide/ musiikki / tanssi / valosuunnittelu)	2 / 9 / 2 / 0	3 / 9 / 2 / 1	4 / 7 / 2 / 1	4 / 8 / 2 / 1
Miten harjoitukset onnistuvat havainnoijan mielestä	Hyvin	Erittäin hyvin	Kohtalaisesti	Hyvin

Ensimmäinen workshop pidettiin Sibelius-Akatemian T-talon liikuntasalissa 3.–4.11.2012. Tila on noin 40 m² kokoinen sali, jossa oli peili yhdellä seinällä ja lattia päällystetty muovimatolla. Ensimmäiseen workshopiin osallistuivat Eeva Siljamäki, Alejandro Olarte, Tapani Heikinheimo, Sirkka Kosonen, Malla Lounasheimo, Suvi Sistonen, Mikko Orpana, Pessi Parviainen, Juha-Heikki Tihinen ja Jasmiina Sipilä. Workshop alkoi työryhmän esittelykierroksella, jossa jokainen kertoi itsestään, roolistaan projektissa ja suhteestaan improvisaatioon. Sovimme myös päivän aikataulun ja lounasajan sekä harjoitusten teemat, jotka olisivat liikkeellinen tilaan tutustumistehtävä tanssin

lähtökohdista, rytmikkaan ja melodiaan tutustumistehtävä musiikin lähtökohdista, sekä visuaalinen tehtävä kuvataiteen ja taidehistorian lähtökohdista.

Toiminnallinen osuus alkoi Mikko Orpanan vetämästä liikunnallisesta ja tilallisesta harjoituksesta, jossa osallistujien tehtävänä oli aluksi kävellä tilassa vapaasti, myöhemmin juosta, seurata ja matkia muita. Inspiraatiota liikkumiseen sai ottaa ympäröivästä tilasta ja siinä olevista muodoista. Harjoitus vaikutti rentouttavan ja aktivoivan työryhmää ja vaikutti mielestäni onnistuneelta. Kaikki läsnä olleista osallistuivat harjoitukseen. Harjoituksesta keskusteltiin piirissä ja osallistujat jakavat kokemuksiaan liikkeellisestä tehtävästä. Kuvataiteen ammattilainen ja kolme musiikin ammattilaista eivät kokeneet olevansa omalla mukavuusalueellaan, mutta ajattelivat harjoituksen olevan avartava kokemus ja helppo lähestymistapa liikkeen maailmaan.

Seuraavaksi ryhmä teki Sirkka Kososen ohjaamia rytmiharjoituksia, joissa rytmiä tehtiin oman kehon avulla taputtaen käsiä yhteen tai muihin kehon osiin sekä tömistelemällä. Kolmessa pienryhmässä valmistui yksilölliset rytmiloopit, joihin lisättiin myöhemmin myös melodiat. Ryhmät kokoontuivat yhteen piiriin, jossa Kosonen ohjasi ryhmiä pitämään kiinni omasta melodia- ja rytmiloopistaan. Lopputuloksena oli kolme päällekkäistä fragmenttia, jotka muodostivat yhtenäisen, rullaavan ja eheän kokonaisuuden. Tämän harjoitukseen osallistui aktiivisesti 11 ja harjoitus oli mielestäni onnistunut.

Lounaan jälkeen ryhmä teki improvisaation kuvataiteen lähtökohdista Juha-Heikki Tihi-sen ohjauksella. Improvisaation visuaalinen tehtävä oli tarinan kerronnan ja liikkeen lisäksi piirtää kuva. Harjoitukseen osallistuivat kaikki aktiivisesti, mutta harjoitus vaikutti sekavalta ja vaikealta tarttua. Mielestäni harjoitus ei onnistunut täysin, koska improvisaatiossa oli paljon päällekkäisyyksiä ja osallistujien oman osaamisen vahvuus heikkeni ajoittain.

Kokonaisuudessaan ensimmäinen workshop oli mielestäni onnistunut, työryhmä vaikutti hyvin motivoituneelta ja yllätyin heidän kyvystään heittäytyä vieraiden taidealojen harjoituksiin. Tanssi ja musiikki vaikuttivat olevan vahvemmin esillä projektin tässä vaiheessa ja olin huolissani kuvataiteen roolista kuvataiteen lehtorin poissaolon takia. Sen lisäksi, että olin huolissani opetuksen laiminlyönnistä huolestuin myös esityksen visuaalisuudesta ja siitä miten sommittelua käytetään tukemaan monitaiteellista esitystä.

Toinen workshop oli 1.–2.12.2012 Teatterikorkeakoulun tanssisalissa, jossa oli suuret ikkunat ja valkoinen tanssimatto. Edelliseen verrattuna tämä tila oli avara ja valoisa ja lisäksi siellä oli mahdollisuus valosuunnittelulle. Tämä workshop alkoi myös tilaan tutustuvalla liikkeellisellä harjoituksella joka harjoituksen jälkeen käytävän keskustelun mukaan aktivoi osallistujia pääsemään samaan vireeseen.

Toisessa workshopissa kuvataiteen ja visuaalisten tehtävien osuus lisääntyi. Aikaisemmin työskentely on lähtenyt voimakkaasti liikkeellisten alkulämmittelyjen kautta musiikki-improvisaatioon. Tällä kertaa Timo Tähkänen ohjasi improvisaatioharjoitussarjan, jonka keskiössä oli hänen visuaalinen performanssinsa punaisessa tuolissa välineinä punaisia sydämiä ja teippiä. Lisäksi Tomi Humalisto ohjasi improvisaatiosarjan kulkua valoimprovisoinnilla. Visuaalisten elementtien käyttäminen liikkeen ja musiikin kanssa vaikutti tuovan improvisaatioon ryhtiä ja rakennetta. Toisessa workshopissa oli paikalla 13 osallistujaa, joista 12 osallistui harjoituksiin ja 11 harjoituksiin liittyvään keskusteluun aktiivisesti. Neljä osallistujaa mainitsivat keskustelussa sanan ”epämukavuusalue” liittyen itselle vieraan taidealan harjoitukseen.

Kolmas workshop pidettiin lauantaina 19.1.2013 Forum Boxissa ja sunnuntaina 20.1.2013 Musiikkitalon Sonoressa. Lauantain workshop oli yleisölle avoin tilaisuus, koska tilassa oli samaan aikaan valokuvanäyttely. Tila oli avara, valkoinen ja betoni-nen. Koko tila jakautui selkeästi neljään osaan, mikä vaikutti työskentelyyn merkittävästi. Etutila on avoin eteinen, johon saavutaan suoraan ovesta. Oikealla puolella on noin 50m² sali, samoin kuin vasemmalla, mutta vasemman puoleisen salin takaosasta portaat vievät takasaliin, joka on muodoltaan pitkulainen. Paikalla tässä työpajassa oli yhtä opiskelijaa lukuun ottamatta kaikki työryhmän jäsenet. Työskentely aloitettiin tilaan tutustuvalla liikkeellisellä harjoituksella. Valokuvanäyttelyn taideteokset vaikuttivat inspiroivan osallistujia. Tässä työpajassa oli mukana paljon rekvisiittaa verrattuna muihin työpajoihin. Rekvisiittana käytettiin eri värisiä kankaita, punaisia koreja, punaista sähköteippiä sekä kyniä ja paperia. Yksi työryhmän visuaalisista tehtävistä oli pukeutua valkoiseen. Työpajaa seurasi myös ulkopuoliset, valokuvanäyttelyyn tulleet katsojat. Osa heistä kiinnostui työskentelystämme ja halusi tulla katsomaan esitystämme. Osa katsojista ei rohjennut tulla katsomaan lähelle ja sanoivat, etteivät halua häiritä. Vapaan improvisaation yhtenä fokuksena oli ajan hahmottaminen ja yhteisen lopetuksen löytäminen. Harjoitus venyi, eikä ryhmä löytänyt mielestani luontevaa lopetusta. Projektin aikana syntyneen hiljaisen tietoni ja paljon improvisaatiota sisältäneen tanssijan koulutukseni kautta väitän, että improvisaatioissa harmonia syntyy kuuntelemisesta ja

kokonaisuuden hahmottamisesta. Jos taiteilija keskittyy liikaa omaan tekemiseen, hän ei huomaa, mitä ympärillä tapahtuu. Katsojalle improvisaation venyminen synnyttää helposti ajatuksen: ”eikö tämä lopukaan...”

Sunnuntain työpajassa työryhmä keskittyi tilaan tutustumiseen ja esitykseen tulevan rakenteen hahmottamiseen. Tässä työpajassa tehtiin myös tunnin mittainen improvisaatioharjoitus, jonka tehtävänä oli asettaa raamit esitykselle ja jossa tehtäisiin valintoja ja rajauksia useista vaihtoehdoista. Harjoitukseen osallistuivat lähes kaikki aktiivisesti ja harjoitus onnistui mielestäni hyvin. Mielestäni tunnelmassa oli havaittavissa jännitystä ja innostusta vajaan viikon päästä olevan esityksen johdosta.

Liikutus-esitys sai katsojapalautetta, jota kerättiin aulassa esityksen jälkeen. Palautekyselyissä kysyttiin katsojien mielipiteitä esityksestä, mitä ajatuksia esitys herätti, oliko se onnistunut ja mistä olivat kuulleet esityksestä.

Monipuolisesti taitavia ihmisiä, ehkäpä kuvaelma nykyisestä sekavasta moneen asiaan yhtä aikaa tempoilevasta elämästä unohtamatta vuodenaikoja kaiken hektisyyden keskellä, aikoinaan laitettiin pellot pakettiin nyt ihmiset, ajatukset. Pidín. (vastaaja A, yleisökysely 26.1.2013)

Katsojat tulivat Helsingin Sanomien ilmoituksen perusteella, näkivät tapahtuman internetissä tai kuulivat ystävältä. Seitsemän (7) katsojaa sadastakahdestakymmenestä kolmesta (123) katsojasta antoi kirjallista palautetta.

Pidin esityksestä. Lopetus vähän venähti. Improvisaatio kantoi. Puolivälin stagnaatio oli mielenkiintoinen ja miten esitys sitten taas käynnistyi. Esitystä katsoessa ymmärtää, että taiteita ei voi rajata yksien alakohtaisten seinien sisälle, nykyaika (ja mennyt varmaan myös) löytyy monialaisesta taiteilijasta. Jos taiteilija on tuntojemme, aikamme tulkki ja eksplikoi sen meille, tarvitaan milloin mitäkin mediaa. Taiteilijayksilö tai produktio olkoon silloin monialainen. (vastaaja B, yleisökysely 26.1.2013)

Kaikki seitsemän vastaajaa kirjoittivat pitävänsä esityksestä, mutta vastaajien vähäinen määrä ei anna kattavaa kuvaa siitä, miten esitys koettiin kaikkien katsojien keskuudessa. Vaikka saatu katsojapalaute oli positiivista siitä ei voi tehdä päätelmiä esityksen taiteellisen laadun mittaamiseksi. Taiteessa usein on kyse makuasioista ja elämyksistä, joiden kokemiseen vaikuttaa vastaanottajan oma tunnetila ja asenne.

8 Liikutus-projektiin osallistuneiden esseiden dokumenttianalyysin tulokset

Dokumenttianalyysin perusteella opiskelijoiden odotukset ja motivaatio olivat korkealla projektin alkaessa. Osallistujat kokivat olevansa motivoituneita ja kiinnostuneita monialaisesta yhteistyöstä. Kolmen opiskelijoiden odotukset eivät kuitenkaan täytyneet, sillä he eivät tienneet tarkalleen mitä odottaa, mutta saivat projektista jotain muuta mitä odottivat. Kahden vastaajan odotukset ylittyivät ja he kokivat projektin antoisammaksi kuin aluksi olivat odottaneet. Osa odotti selkeämpää ohjausta työpajoissa ja ymmärsivät vasta myöhemmin, että työskentely tapahtuukin tasavertaisena työryhmänä opettaja – oppilas asetelman sijaan.

8.1 Osallistujien odotukset ja motivaatio

Kappaleessa 6 esittämieni havainnoinnin tulosten mukaan työpajoissa oli motivoitunut ilmapiiri. Mittasin motivaatiota tulkitsemalla osallistuneiden eleitä, hymyä, keskittymiskykyä ja keskustelun vilkkautta. Myös esseissä motivaatio vaikutti olevan korkealla ja työskentelyilmapiiri positiivinen.

Motivaationi oli korkealla, ja on edelleenkin. Yleinen ilmapiiri oli positiivinen, ilmassa oli innostusta ja hyvänlaista jännitystä. (essee-vastaaaja 7, 18.2.2013.)

Se, ettei aina tiedä mitä seuraavaksi tapahtuu ja se, että saa itse vaikuttaa lopputulokseen ja työskentelytapoihin, saattaa lisätä jännitystä. Vapaus voidaan tulkita jännittäväksi kokemukseksi myönteisessä mielessä. Työryhmä oli demokraattinen joukko taiteilijoita, jotka suhtautuivat suurella mielenkiinnolla erilaisiin harjoituksiin myös oman taidealan ulkopuolella. Myös heidän esseistään saatoin tulkita innostusta ja liikutusta.

Ylitti ne kohdaltani. En pelkästään tuonut näkemyksiäni ja ideoita toisille jaettavaiksi vaan sain paljon uutta ajateltavaa ja omaa taiteilijuutta syventävää. (essee-vastaaaja 1, 15.2.2013.)

Liikutuksessa ei ollut tarkoitus luoda supertaiteilijoita, jotka osaavat maalata, tanssia ja laulaa samanaikaisesti, vaan ottaa vaikutteita eri taiteenaloista, jolloin oma ydinosaaminen voi syventyä. Sekä opiskelijoiden, että opettajien läsnäolo oli suurimmaksi osaksi aktiivista. Harvinaisia poikkeuksia motivaation tasoissa oli myös, mikä näkyi poissaoloina ja passiivisena sähköpostiviestintänä. Pääosin ryhmä oli kuitenkin aktiivisesti

mukana työpajoissa, harjoituksiin liittyvissä keskusteluissa ja jakoivat kokemuksiaan myös sähköpostitse projektin aikana. Osallistujien motivaatio heikkeni osittain joidenkin kohdalla jos ei saanut tarvitsemaansa ohjausta työpajoissa. Motivaation heikkeneminen ilmentyi kuitenkin mielestäni siinä mielessä positiivisesti, että asianomaiset tulivat puhumaan avoimesti asiasta minulle, jonka jälkeen saatoinkin keskustella ohjausvastuussa olevien kanssa. Kokemukseni mukaan peruuttamaton haitta tapahtuu jos ohjaavassa roolissa oleva henkilö ei kanna vastuutaan opiskelijoista ja heidän opintopoluistaan loppuun asti.

Suoranaisesti projekti ei vastannut niihin odotuksiin, mitä minulla oli ennen projektin alkua, mutta sen sijaan se antoi jotain muuta, ehkä jotain, mikä selviää paljon myöhemmin. Odotin kaiken kaikkiaan enemmän ohjausta ja avarakatseisuutta. (essee-vastaaaja 8, 28.1.2013.)

Monitaiteelliset projektit ovat monella tapaa haasteellisia opiskelijoille. Sen lisäksi, että toimitaan uudessa ympäristössä uusien ihmisten kanssa, täytyy soveltaa omaa osaamistaan täysin uuteen ja mahdollisuuksista on saatava keskustella ohjaajan kanssa. Kaikki opiskelijat eivät ole parhaimmillaan soveltavissa tehtävissä, joissa oma rooli on etsittävä.

Olin odottanut selkeämmin ohjattuja päiviä, sekä että harjoitusten vetäjät olisivat suunnitelleet päivät selkeämmin ketkä ilmeisesti olivat vetovastuussa. Usein tuli sellainen olo että päivät eivät ole oikein kenenkään vastuulla eikä oikein tiedetty että mitäs sitä nyt tehtäs. Ehkä olisin myös kaivannut syvempää analyysiä ja verbaaliseen tiedostamiseen pyrkimistä musiikin edustajilta, ja että ohjaajilla olisi ollut myös näkemyksiä tms. palautetta. Mutta ilmeisesti tässäkin oltiin ns. ohjaajat ja ns. opiskelijat ns. samalla viivalla. (essee-vastaaaja 9, 30.1.2013.)

Liikutus kohtasi yhdessä tekemisen haasteen osallistamalla opiskelijat suunnittelutyöhön ja ideointiin. Kaikki työryhmän jäsenet saattoivat ehdottaa ja teettää harjoituksia, ideoida rakenteita ja kyseenalaistaa.

8.2 Monitaiteellisen toiminnan vaikutukset ammatti-identiteettiin

Monitaiteellisella toiminnalla oli vaikutuksia osallistujien ammatti-identiteettiin, mutta tulokset tästä olivat vaihtelevat. Kaksi (2) osallistujaa koki monitaiteellisuuden lisäävän halua toimia oman osaamisalueen lähtökohdista ja sitä kautta kokivat ammatti-identiteettinsä vahvistuneen. Neljän (4) osallistujan mukaan läheinen tutustuminen muihin taidealoihin toi inspiraatiota omaan tekemiseen ja laajensi omaa taiteilijuuttaan. Vastaajista yhteensä kuusi (6) koki projektin tukevan ammatti-identiteettinsä kasvua.

Myös opettajajäsenet kokivat ammatti-identiteettinsä vahvistuneen. Vastaajista kaksi (2) opettajaa oli sitä mieltä, että projekti kehitti joko taiteellista tai pedagogista ammatti-identiteettiä.

Tuli paljon ideoita lisää esim. pedagogiseen toimintaan, muistutuksia monitaiteellisuuden voimasta, inspiroivuudesta! Ehkä itselle uusimpia käsitteitä tuli yhteistyöstä valolla ja kuvalla taiteen tekemisestä ja tilan hahmottamisesta. Kokemukset antoivat uutta ideaa musiikin tekemiseen / konsertteihin visuaalisuudesta, tilan, valon, liikkeen suhteen reagoimisesta. Kokonaisvaltaisempaa ajattelua ja kokemista. (essee-vastaaja 6, 21.2.2013.)

Olen erilainen muusikko, kuin vuosi sitten. Pääsin kurkistamaan eri taidealojen kautta myös omaan muusikon ytimeen ravistellen omia lukkiutuneita käsitteitäni. Liikutus herätti prosessin käytiin itsessäni, joka tuntuu jatkuvan ja vaikuttavan kaikkeen musiikin tekemiseen tästä eteenpäin.(essee-vastaaja 1, 15.1.2013.)

Vastaajien oli selvästi vaikeaa määritellä tarkasti mitä ammatti-identiteetillä tarkoitetaan. Toisaalta oman ammatti-identiteetin kokeminen on hyvin yksilöllistä ja saattaa tarkoittaa eri ihmisillä eri asioita. Monitaiteellisuuden koettiin kuitenkin vaikuttavan taiteen sisältöön ja neljä (4) vastaajista koki näkevänsä ammattinsa uudessa valossa projektin jälkeen.

8.3 Monialaisen projektin tuotannon erityispiirteet ja onnistuminen

Monialaisen projektin tuotannon erityispiirteinä mainitsisin usean eri taideaineen yhdistämisen tuomat haasteet ja mahdollisuudet. Haasteena tuottajalle on ymmärtää taidealoja syvästi ja tasavertaisesti sekä ymmärtää erilaisten työskentelytapojen tuomat ristiriidat yhteisön sisällä. Monitaiteellisuus asettaa harjoitus- ja esiintymistiloille sekä kalustolle erityisvaatimuksia; Tanssijoiden mukana olo vaatii tanssimatollisen tilan ja pianisti tarvitsee flyygelin. Taidemaalari tarvitsee materiaalit ja tilan, jossa voi maalata. Valosuunnittelija ja elektronisen musiikin edustajat tarvitsevat laajan kaluston toteuttaakseen visionsa.

Mielestäni tämä oli erittäin tärkeä ja mielenkiintoinen tuotanto, tällaisia tarvitaan ehdottomasti. Aikataulut pysyivät ja olivat hyvin aikataulutettu. Kokoontumisia oli tarpeeksi usein ja intensiivinen syventyminen oli mahdollista koko viikonlopun periodeilla. Minun ei tarvinnut vaivata itseäni tuotantoasioilla lavalla olemisen ja itseni tuottamisen lisäksi juurikaan, eli kaipa hommat oli hyvin hoidettu! Yleisöäkin tuli sisälle, markkinointia näkyi, hienoa. :) (essee-vastaaja 9 30.1.2013.)

Tässä projektissa yhtenä erityispiirteenä mainittakoon vielä sen improvisatorinen lähtökohta. Ajatus siitä, että valmis esityskin on improvisaatiota, edellyttää työryhmältä erityistä kuuntelua, samankaltaista läsnäolon tasoa ja suurta ammattitaitoa sekä oman alan sisällä, että improvisaatiossa. Improvisaatioon pohjautuvan ensimmäisen esityksen markkinointi on myös haaste, sillä valmiista lopputuloksesta ei ole tietoa ja esityksestä kertominen on vaikeaa.

Olisin toivonut enemmän näkyvyyttä valtakunnan medioissa, sillä olihan tämä ainutkertainen proggis. Myös näin jälkikäteen ajateltuna tuntuu, että esityksiä olisi saanut olla myös Teakilla ja Kuvalla. (essee-vastaaaja 1, 15.2.2013.)

Tuottajana pyrin kuvaamaan markkinoinnissa ja tiedotuksessa työskentelymme lähtökohtia ja kehystä, jossa toimimme. Markkinoinnin visuaalisena ilmeenä toimi harjoitustilanteissa otetut valokuvat. Suhteellisen pieni budjetti asettaa toiminnalle tiukat raamit ja tässä tapauksessa saamamme rahoitus oli kuitenkin suurin mahdollinen, sillä pilotti-hankkeille myönnettiin korkeintaan 20 000€. Monitaiteellisen projektin toteuttaminen ja esittäminen tuo kustannuksia muun muassa materiaali- ja kalustohankintojen, tilavaatimusten takia sekä suurehkon työryhmän ja työmäärän vuoksi. Yksi vastaajista kommentoikin tuotantoon liittyvää kysymystä seuraavasti:

Tuotannolle antaisin erittäin hyvän arvosanan. Ei tuntunut koskaan siltä, että joku asia olisi jäänyt tuotannosta kiinni. Hankkisin rahoitukseen nollan perään! Ja lisäksi viestintään varattua aikaa... (essee-vastaaaja 7, 18.2.2013.)

Suurin haaste tässä projektissa oli nähdäkseni ohjaavan työryhmän sitouttaminen työskentelyyn niin, että kaikki mukaan lähteneet toimisivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa ja kantaisivat vastuun opettajan roolistaan. Tuottajana pyrin järjestämään mahdollisimman hyvät puitteet budjetin rajoissa ja noudattamaan ohjaajien toiveita tiloihin, fasiliteetteihin ja hankintoihin liittyen. Kaikilta ohjaajilta ei kuitenkaan tullut mitään tietoa siitä, mitä kyseisen alan opiskelijat tulevat tekemään ja mitä hankintoja projektiin heidän osaltaan liittyy. Vastaajista kahdeksan (8) oli sitä mieltä, että projektin tuotannollinen osuus oli onnistunut.

Mielestäni projektin tuotanto onnistui hienosti! Tuotannollisesti varmasti vaativa ja työläs projekti, mutta tiedotus ja kaikki järjestelyt sujuivat todella hyvin. Myös yleisöä löysi yllättävänkin paljon esitykseen. (essee-vastaaaja 6, 21.2.2013.)

8.4 Monitaiteellisen toiminnan pedagogiset erityispiirteet ja onnistuminen

Monitaiteellinen toiminta haastaa taiteen pedagogit hyppäämään oman vahvuusalueensa ulkopuolelle ja omaksumaan uuden alan nopeasti. Jo yhden taideaineen sisällä on useita eri tyylejä, jotka voivat olla haastavia sisäistää. Liikutus-projektissa musiikin edustajia oli sekä klassisen, pop&jazzin, kansanmusiikin että musiikkiteknologian alalta. Usean taideaineen yhdistäminen tuo estetiikan tasoja ja erilaisia työskentelytapoja lisää ja vaikuttaa siksi koko työryhmän toimintaan. Pedagogisena erityispiirteenä näkisin siis opettajan oman vahvuusalueen laajentamisen avoimesti muihin taiteenaloihin niin että hän voi opettaa monitaiteellisuutta ja siihen liittyvää avoimuutta. Kaikki vastaajat eivät kommentoineet opetuksen tasoa, mutta vastaajista kolme (3) piti projektin pedagogista puolta onnistuneena, yksi (1) piti sitä epäonnistuneena, kahden (2) mielestä se ei onnistunut erityisen hyvin, koska vastaajat kaipasivat selkeyttä projektin tavoitteiden suhteen.

Liikutus-projektin kaltainen työskentelytapa on vapaata, joten se edellyttää opiskelijoilta kykyä kantaa vastuu omasta taiteilijuudestaan. Paikalla olleet ohjaajat olivat valmistelleet harjoituksia etukäteen, mutta eivät määritelleet muita tavoitteita lopputulokselle kuin keston. Kommentti ohjaajan puuttumisesta on noussut esiin useampaan kertaan tuloksia tarkastaessa. Kaikki ohjausvastuussa olleet työryhmän jäsenet eivät voineet osallistua kaikkiin työpajoihin tai heidän työskentelynsä oli passiivista. Tämän kaltaiset tilanteet ovat haasteellisia koko työryhmälle ja tässä tapauksessa vastuu siirtyi tuottajan ja opiskelijan harteille.

Tässä proggiksessa jaettu tekijyys näytti kyntensä (essee-vastaaja 1, 15.2.2013)

Olimme kaikki oppimassa projektissa toisiltamme, eikä työpajoissa ollut kovin selvä ero siinä, ketkä osallistujat olivat opiskelijoina ja ketkä "töissä". Ehkä alussa olisi voinut kertoa selvästi, että projektissa on työryhmä ja projektin alullepanijat, joille projekti on myös työtä. Pedagoginen puoli oli mielestäni kuitenkin tasokasta, kaikki hyötyivät improvisaatioharjoitusten jakamisesta sekä ryhmän jäsenten erilaisista taustoista taiteentekijöinä! (essee-vastaaja 6, 21.2.2013.)

Liikutuksessa vastuu omasta taiteellisesta työstä oli kaikilla yhteisesti. Koska opiskelijat ovat maisteri- tai jatko-opiskelijoita, heiltä odotettiin itsenäistä työskentelyä. Ennen työpajojen alkua pidin infotilaisuuden koko työryhmälle, jossa keskustelimme projektin idean syntymisestä ja improvisoinnin lähtökohdista. Tämänkaltaiset tilaisuudet näin

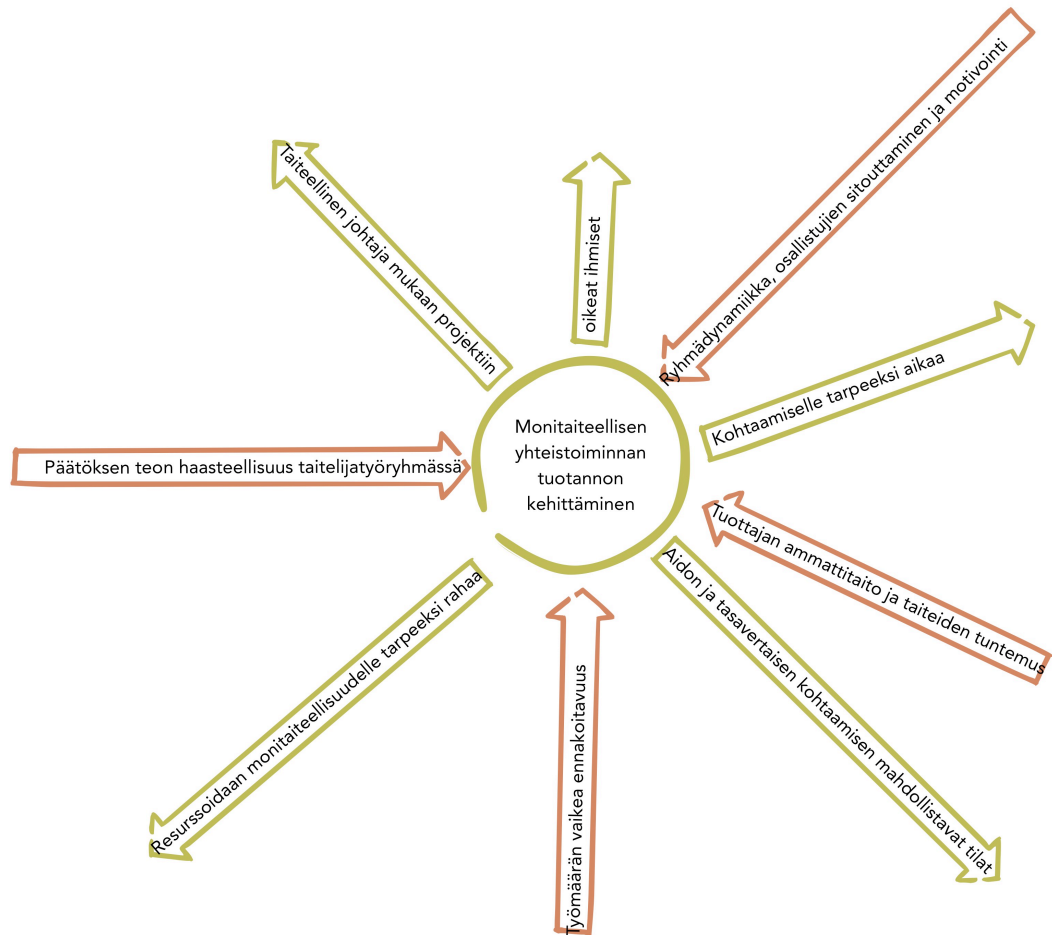
lyhyen aikavälin ja harvojen tapaamiskertojen vuoksi ovat tärkeitä kaikille, mutta valitettavasti kaikki eivät päässeet tilaisuuteen paikalle. Työryhmän kaikki jäsenet olivat oman alansa ammattilaisia ja itsenäisiä taiteilijoita. Jokaisella oli yhtäläinen vastuu omasta osallistumisestaan, aktiivisuudestaan ja esityksen lopputuloksesta. Yhdessä tekemisessä voi kenties mitata opiskelijan motivaatiota myös sillä tasolla, mitä tapahtuu, kun ei ole pakko tehdä mitään.

Taiteidenväliset tilanteet ovat opiskelijalle niin haastavia, että kasvua tapahtuu pakostakin. Mielestäni projektissa opetustilanteet nivoutuivat hyvin luontevasti esitykseen valmistautumiseen. Yksinkertaisimmat harjoitteet tuntuivat sopivan tarkoitukseen parhaiten – niiden kautta aukesi yleensä uusia väyliä. (essee - vastaaja 7, 18.2.2013)

Workshopeissa tehdyissä harjoituksissa etsittiin samaa kieltä yhteistä läsnäolon tasoa ja tekemisen laatua. Vaikka mitään selkeitä päätöksiä ei tehty siitä, mitä kaikkea harjoituksista tuodaan esitykseen, yhteinen työskentely näkyi lopputuloksessa.

9 Pohdinta

Tapaustutkimukseni tulokset osoittavat, että monialaisten projektien toteuttaminen on sekä tuottajalle, taiteilijalle, että opettajalle haastava ja mielenkiintoinen työskentelytilanne. Se on mahdollistanut uusia oppimisen kokemuksia ja kasvutarinoita usealla eri koulutuslalla. Itselleni tämä projekti on ollut tähän asti kulttuurituottajan koulutuksen merkityksellisin, suurin ja itsenäisin. Liikutus-projektin osallistujien kokemukset on kerätty reflektointiesseiden muodossa. Niistä ilmenee vaihtelevia, inspiroituneita, pettyneitä, haikeita ja kiitollisia tuntemuksia. Liikutus-projektin tuottaminen ja projektiin osallistuneiden kokemusten lukeminen on opettanut minulle paljon monialaisesta työskentelestä, tuotantoprosessin hallinnasta ja pedagogisista haasteista monialaisessa yhteisössä. Tässä luvussa pohdin projektin onnistumista tuottajan näkökulmasta ja reflektoin työryhmän jäsenten kokemuksia sekä sitä mitä monitaiteellisen projektin tuotannossa on otettava huomioon. Alla olevassa kuvassa havainnoin päälimmäisiksi jääneitä huomioita, haasteita ja niiden ratkaisuja monitaiteellisen projektin tuotantoon liittyen.

Kuvio 8. Monitaiteellisen yhteistoiminnan tuotannon kehittäminen

Monitaiteellista projektia tuottaessa on huomioitava eri taideaineiden edustajien tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä taiteilijoina, että työryhmän jäseninä. Ryhmädynamiikan syntyminen, positiivinen ja luottavainen työskentelyilmapiiri sekä yhteisen läsnäolon tason löytäminen edellyttää tietynlaista samanhenkisyttä ja sitä, että kohtaamiselle annetaan tarpeeksi aikaa. Fasilitaattorina tuottajalla on myös oltava monipuolinen tuntemus eri taideaineista ja niistä tarpeista, joita eri taideaineiden edustajilla voi olla. Taideprojektissa, joka etenee niin kutsuttujen välimaastoideoiden varassa ja selkeitä tavoitteita lopputuloksesta ei ole, työmäärä ja projektin sitovuus voi yllättää työryhmän jäsenet. Tällöin projektiin liittyvää rahoitusta on vaikea budjetoida ja saada riittämään henkilöiden palkkoihin ja muihin kuluihin. Päätöksen teko taiteellisessa projektityössä helpottuu taiteellisen johtajan tai ohjaajan ollessa vastuussa taiteellisesta kokonaisuudesta ja lopullisista päätöksistä.

Koen, että tuottaja on mahdollistaja ja usein tietynlainen luottamushenkilö työryhmän sisällä, joka on samalla sopivasti ulkopuolinen. Monitaiteellisen työryhmän johtaminen edellyttää palveluhalukkuutta, uhrautumista ja päättäväisyyttä. Projekti vaatii myös jatkuvaa päätöksentekoa. Suurin päätökseni oli ryhtyä toimeen ja kerätä osaava työryhmä ympärilleni. Sen jälkeen työtahti luonnollisesti tiivistyi. Yksi ratkaiseva päätös liittyi budjetin jakamiseen ja rahojen kohdentamiseen. Ristiriitoja herätti työryhmän tekemien työtuntien määrä, palkkojen yhdenmukaisuus suhteessa koulutustaustoihin sekä materiaalit tarpeet. Tuotannon alkuvaiheessa kysyin useaan otteeseen materiaalihankintoihin liittyviä tarpeita ja suunnitelmia siitä mitä esimerkiksi kuvataiteeseen liittyviä materiaaleja esityksessä aiotaan käyttää. En kuitenkaan saanut tätä tietoa, koska kattavaa työsuunnitelmaa ei oltu tehty. Samaan aikaan palkat oli kuitenkin saatava maksuun, joten päätin neuvotella työryhmän kanssa kohtuullisen palkan ja jättää mahdollisille materiaalihankinnoille sen mitä jää. Jälkeenpäin ajateltuna minun olisi kenties pitänyt odottaa, että opiskelijajäsenet pääsevät mukaan prosessiin ja tekevät omat valintansa materiaalihankintoihin liittyen. En ole edelleenkään varma kumpi vaihtoehto olisi ollut parempi.

Tuotannon viimeisin ratkaiseva päätös liittyy lipunmyyntiin; Liikutus oli Taideyliopiston sisältöpilotteihin kuuluva projekti ja Sibelius-Akatemian rahoittama. Näin ollen lipunmyynti olisi kuulunut perustaa Sibelius-Akatemian nimissä, jolloin he olisivat tapahtuman virallinen järjestäjä ja saisivat esityksestä tulleet lipputulot. Lipunmyyntiin liittyen en kuitenkaan saanut vastauksia useista yhteydenotoista huolimatta, joten päätin perustaa lipunmyynnin itse. Tein Lippupisteen kanssa sopimuksen yksityisenä henkilönä omalla riskilläni, jolloin lipunmyynti pääsi alkamaan ajoissa. Tämä päätös oli mielestäni oikea, vaikka lipunmyynti vilkastui vasta esitystä edeltävällä viikolla. Tapaus ilmensi mielestäni sen, että Sibelius-Akatemian myöntäessä rahoitusta, heillä ei ollut suunnitelmaa siitä kuinka resursoida ohjausryhmään ja projektin tukiryhmiin.

Oli vaikea etukäteen tietää, mikä projektin lopputulos olisi. Minulla oli jonkunlaisia haaveita ja mielikuvia siitä, mitä esitys ehkä tulisi olemaan, mutta yritin olla puuttumatta liikaa taiteelliseen työhön. Oman tanssijan, tanssinopettajan ja koreografian työhistoriani vuoksi oli välillä kuitenkin haastavaa olla hyppäämättä ohjaajan saappaisiin ja sietää työskentelyn keskeneräisyyttä. Olen päättäväinen ja ratkaisukeskeinen sekä taiteellisiin kokonaisuuksiin, että tuotannollisiin ratkaisuihin liittyen ja uskon, että jokaisella projektilla on oltava myös taiteellinen kapteeni. Tästä projektista ohjaaja jäi kuitenkin puuttumaan, koska työryhmästä ei halukkaita löytynyt.

Työryhmässä pohdittiin, että tämänkaltaisia projekteja on saatava lisää. Taiteilijat olivat kohdanneet muitakin yhteyksiä, joissa uudet taidemuodot tulevat osaksi omaa taide-
muotoa ja näin ollen syventävät taiteilijuutta. Osallistujat ovat vastanneet aktiivisesti
kysymyksiini vastaavanlaisen projektin toteuttamisesta uudestaan ja esittäneet kehi-
tysehdotuksia. Kehitysehdotukset liittyvät lähinnä opetukseen, aikataulutukseen sekä
harjoitus- ja esitystiloihin. Opetukseen liittyvissä kehitysehdotuksissa toivottiin parem-
paa suunnittelua liittyen työpajojen opetussisältöön ja joko selkeämpää jaottelua opet-
taja-oppilas asetelmassa tai enemmän vastuuta kaikille. Lisäksi osa toivoi joko tark-
kaan rajattuja tavoitteita ja tehtäviä niiden puitteissa tai enemmän avoimuutta ja kes-
kustelua. Toisaalta ohjausvastuussa olleet henkilöt painottivat projektin alusta alkaen
yhteistoiminnallisuutta, jaettua tekijyyttä ja vastuuta sekä demokraattisuutta. Useissa
vastauksissa otettiin kuitenkin kantaa myös taiteellisen johtajan tai ohjaajan puuttumi-
seen, mitä itse pidän Liikutus-projektin suurimpana heikkoutena. Aikataulutukseen liit-
tyissä kehitysehdotuksissa toivottiin, että opiskelijat otetaan aikaisemmin mukaan
työskentelyyn, jotta heillä on mahdollisuus vaikuttaa harjoitustilojen valintaan ja budje-
tin jakoon. Olen itse samaa mieltä siitä, että konkreettisesti luomistyössä mukana ole-
vat taiteilijat on otettava mukaan suunnittelutyöhön aikaisemmin ja heitä on kuultava
materiaalihankintoihin liittyen.

Oman elämänhallinnan oppimisen kannalta olen tyytyväinen, että lähdin tähän projek-
tiin samanaikaisesti opinnäytetyön, työharjoittelun ja tanssinopettajan työni kanssa.
Opin muun muassa sen, että tekemällä asiat hyvin ja ajoissa stressin sijaan tulee on-
nellisuuden tunne onnistumisesta. Opin myös, että usean samanaikaisen projektin
kanssa on itse asetettava omat rajat, koska kukaan muu ei tee sitä puolestasi. Aikatau-
lussa pysyy olemalla aktiivinen ja kurinalainen sekä pitämällä oma linja. Opin, että
stressi syntyy pahasta olostä tekemättömien asioiden takia, huonosta henkisestä tai
fyysisestä voinnista ja sen voi välttää tekemällä työnsä parhaansa mukaan ja pitämällä
tasapainon työn ja vapaa-ajan välillä.

Projekti vahvisti ammatti-identiteettiäni suuresti ja avasi mielenkiintoni myös ohjaajan
tehtäviin. Huomasin projektin kuluessa, että tuottajaosaamiseni ja koreografisen osaa-
amiseni täydentävät toisiaan ja minulla on näkemystä sekä taiteellisista, että tuotannolli-
sista kokonaisuuksista. Sain toimia ryhmän luottamushenkilöä rohkaisten taiteilijoita
tekemään valintojaan ja löytämään paikkansa monialaisessa työryhmässä mutta toi-
saalta sain toimia yksin ratkaisukeskeisesti. Minulle on tärkeää, että työryhmän jäsenet
voivat hyvin ja siksi on mielestäni tärkeää, että tuottaja on taiteilijoiden mielestä myös

ihmisenä luotettava. Onnistuin tässä tuotannossa hyvin, annoin sille kaikkeni ja olen tyytyväinen ratkaisuihin, joita tein projektin aikana. Sain myös työryhmältä kiitosta työpanoksestani.

Liikutus oli hyppäys tuntemattomaan välimaastoon niin minulle tuottajana, kuin myös muille työryhmän jäsenille taiteilijoina. Koen projektin erityisen merkittäväksi siitä syystä, että saimme kaikki siitä jotain uutta, koimme monialaisen ja monitaiteellisen törmäyksen ja uskalsimme luoda ja antaa kaikkemme lopputulosta tietämättä.

Haastattelut

Autio, Iiris Toiminnan johtaja Tero Saarinen Company. Haastattelu 13.1.2013

Ekman Kalevi Aalto-yliopiston professori. Haastattelu 18.2.2013

Eloranta, Nico & Hero, Laura-Maija & Piironen, Tiina. Metropolis- hanke. Haastattelu 10.10.2012

Saarinen, Tero Taiteellinen johtaja Tero Saarinen Company. Haastattelu 13.12.2012

Lähteet

Halonen, Katri 2009. Tuottaja Klubi. TAKU ry:n julkaisu. Tuottaja 2020-hankkeen lehti.

Heikinheimo, Tapani 2012. Liikituksen arviointikriteerit. Julkaisematon lähde. ”Tekijän hyllyssä”.

Johansson, Frans 2005. Medici-ilmiö. Huippuoivalluksia alojen välimaastossa. Helsinki: Talentum

Kantojärvi, Piritta 2012. Fasilitointi luo uutta. Menesty ryhmän vetäjänä. Talentum

Liikutus-esityksen katsojapalaute 2013. Liikutus-projektin yleisökysely 26.1.2013 Julkaisematon lähde. ”Tekijän hyllyssä”.

Liikutusprojektiin osallistuneiden kokemusesseet 2013. Julkaisematon lähde. ”Tekijän hyllyssä”.

Lööv, Monika 2002. Helsinki: Onnistunut projekti, Projektijohtamisen ja –suunnittelun käsikirja. Helsinki: WS Bookwell Oy

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOYpro Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto 2011. Taideyliopiston selvitystyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:1

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/tr01.pdf?lang=fi>.

Tieto otettu 12.3.2013

Opetusministeriö 2009:12. Kulttuuripolitiikan strategia 2020.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm47.pdf?lang=fi>.

Tieto otettu 12.3.2013

Puurula, Arja (toim.) 1998. Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi.

Kokemuksia, käytäntöjä teoriaa. Helsinki: Hakapaino.

Rauvola, Jussi 2010. Taide yli opiston. Taideyliopistojen yhteistyön nykytilanne ja yhteistyön syventämisen mahdollisuudet sisältönäkökulmasta.

<http://www.teak.fi/documentindex.asp?id=1331&type=1>. Tieto otettu 12.3.2012

Sibelius-Akatemia, Teatterikorkeakoulu, Kuvataideakatemia 2012. Taideyliopiston alustava strategiaperusta 2013-2016.

http://www.teak.fi/singlenewsinfo.asp?id=1615&menu_id=62. Tieto otettu 19.3.2013

Takanen, Terhi & Petrow, Seija 2010. Helsinki: Kohtaamisten voima.

[www.sitra.fi / julkaisut](http://www.sitra.fi/julkaisut), Tieto otettu 11.3.2013

Tanssin tiedotuskeskus. Kotimaisten tanssiryhmien ja tuotantokeskusten esitys- ja katsojatilastot 2011.

<http://www.danceinfo.fi/tanssitilastot/arkisto/2011/kotimaisten-tanssiryhmien-ja-tuotantokeskusten-esitys-ja-katsojatilastot-2011/>. Tieto otettu 13.2.2013

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

